

REFERAT Natur-, Miljø- og Planudvalget d. 03-12-2025

Mødedato Onsdag d. 03. december 2025 kl. 14:30

Mødested Mødelokale 5, Snorrebakken 66, Rønne

Mødedeltagere Mark Palmquist, Karen Lynn Jacobsen, Helle Munk Ravnborg, Søren Schow, Mikael Benzon

Indholdsfortegnelse

Fraværende og bemærkninger til dagsordenen.....	3
Revision af BAT's køreplan – politisk prioritering af mobilitetsindsats og udviklingsspor.....	4
Udkast til ny strategi for trafikssikkerhed.....	8
Skilteregulativ for vejarealer.....	12
Beslutning om skovbadeskov.....	14
Indsatsplan for kæmpebjørneklo.....	16
Beslutning om scenarier for Dagtilbud på Nordlandet.....	19
Udarbejdelse af masterplan for DGI området.....	29
Den videre proces for Nature Park.....	33
Anlægsbevillinger til etablering af pladser til Miljøer.....	37
Anlægsbevillinger til opførelse af ståltårn på Kongemindet - ændring.....	40
Driftsbevilling til anlæg af to stier mellem Gudhjem, Rønne og Boderne.....	43
Offentlig høring af forslag til Tillæg 1 til spildevandsplanen 2023 – 2027.....	46
Offentlig høring af forslag til Tillæg 2 til spildevandsplanen 2023 – 2027.....	48
Budgetopfølgning pr. 31. oktober 2025, Natur-, Miljø- og Planudvalget.....	50
Orientering om aftale om mellemkommunal assistance mellem de kommunale danske beredskaber.	54
Orientering om meddelte miljøtilladelser og miljøgodkendelser til husdyrbrug for perioden 1/1 til 1	56
Gensidig orientering.....	58
Sager til høring.....	59
Lukket: Lukket punkt: Anlægsbevilling til rådgiverydelser til samling af Hjemme- og Sygeplejen i	60
Lukket: Lukket punkt: Status på tvist med VBI, Isuzu CitiVolt el-busser.....	61
Lukket: Lukket punkt: Prioritering af anlægsmidler, vejanlæg 2026.....	62

Punkt 1: Fraværende og bemærkninger til dagsordenen

Politisk sagsgang

Natur-, Miljø- og Planudvalget beslutter.

Fraværende

Karen Lynn Jacobsen

Bemærkninger

Claus Larsen-Jensen deltog som suppleant for Karen Lynn Jacobsen.

Deltagere administrationen

Lisbeth Røgind, Teknisk direktør

Bjarne Sjelle Freund-Poulsen, Driftschef

Louise Lyng Bojesen, Beredskabs- og Miljøchef

Elise Ipsen, udvalgssekretær

Linda Matzen, leder af plan, byg og miljø deltog under hele mødet.

Daniel van Dijk Jacobsen, Planlægger BAT, deltog under behandling af punkt 2.

Punkt 2: Revision af BAT's køreplan – politisk prioritering af mobilitetsindsats og udviklingsspor.

25/19352

Sagsgang

Natur, Miljø og Planudvalget beslutter

Formål med sagen

Opfølgning på Natur-, Miljø- og Planudvalgets temadrøftelse omkring revision af BAT's nuværende rutekøreplan. Ud fra temadrøftelsen fremlægges forslag til politisk prioritering af centrale elementer i den kommende revision. Sagen omfatter vurdering af rutestruktur og serviceniveau, prioritering af funktioner ved begrænset kapacitet, forslag til styrket brugerinddragelse samt muligheder for supplerende løsninger og pilotprojekter. Beslutningen skal danne ramme for det videre arbejde frem mod implementering af ny køreplan i august 2026.

Indstilling

Direktionen indstiller at,

- Udvalget jf. sagsfremstilling, tilslutter sig at nedenstående beskrevne elementer, indgår i det videre arbejde med revision af BAT's rutekøreplan:
  - * Oplæg til prioriteringer i rutestruktur og serviceniveau.
  - * Oplæg til prioriteret rækkefølge for hvilke funktioner, interessenter og områder, der skal tilgodeses først.
  - * Oplæg til styrket brugerinddragelse.
  - * Oplæg til det videre arbejde omkring supplerende løsninger og muligheder for pilotprojekter, herunder Flextur og Nærbus.

Beslutning Natur-, Miljø- og Planudvalget den 03-12-2025

Godkendt - idet sætningen i indstillingen: *Oplæg til det videre arbejde omkring supplerende løsninger og muligheder for pilotprojekter, herunder Flextur og Nærbus* tages ud.

Såfremt at der opstår mulighed for at BAT byder ind på udbudte puljer til forsøgsprojekter inden for kollektiv trafik, kan en sag fremlægges udvalget.

Mark Palmquist kan ikke medvirke, idet han ønsker at indstillingens sætningen fortsat medtages i det videre arbejde.

Claus Larsen-Jensen undlod at stemme.

Sagsfremstilling

Natur-, Miljø- og Planudvalget (NMPU) afholdt den 5. november 2025 en temadrøftelse om BAT's rutekøreplan med afsæt i en generel beskrivende orienteringssag (Temadrøftelse - Ny rutekøreplan for BAT) og tilhørende bilagsmateriale. Drøftelsen tog udgangspunkt i fire centrale spor, som nu danner grundlag for det videre arbejde med en strategisk revision af køreplanen frem mod implementering i august 2026.

På baggrund af temadrøftelsen og de fælles noter herfra, foreslås det, at udvalget tilslutter sig, at nedenstående elementer indgår i det videre arbejde.

1. Oplæg til prioriteringer i rutestruktur og serviceniveau

Udvalget tilkendegav, at den kommende køreplan bør tage udgangspunkt i en tydelig sammenhæng mellem Bornholms regionale knudepunkter, særligt færgeforbindelser og til dels flyforbindelser i det omfang dette er muligt, samt lokale

institutioner som grundskoler og Campus Bornholm.

Der blev lagt vægt på behovet for direkte og regelmæssige forbindelser mellem øens større byer, med faste minuttal, og at ruterne tilrettelægges med en omløbstid, der gør det muligt at gennemføre en hel runde inden for cirka to timer.

Bussernes stopmønster bør tilrettelægges, så antallet og placeringen af stop afspejler den lokale befolkningsmæssige tyngde og den faktiske efterspørgsel. Der skal tilstræbes en hensigtsmæssig balance mellem rejsetid, tilgængelighed og funktionel dækning, hvor centrale funktioner og bymidter betjenes uden at ruterne mister fremkommelighed.

Der skal fortsat afvejes og prioriteres brugersegmenters behov og den generelle funktionalitet for køreplanen. Der skal dertil afvejes ruterens dækningsgrad med rejsetid.

Der lægges op til, at administrationen udarbejder oplæg til justeringer i rutestruktur og serviceniveau, med afsæt i ovenstående pejlemærker.

2. Oplæg til prioriteret rækkefølge for funktioner, interessenter og områder

Udvalget tilkendegav, at der i tilfælde af begrænset kapacitet, bør ske en politisk prioritering af, hvilke funktioner og områder der skal tilgodeses først. Følgende prioriteringsrækkefølge blev drøftet:

Prioritering 1 – Tilpasning til færgeankomster og lufthavn

Busserne skal tilpasses færgeankomsternes mødetider som styrende parametre, så der sikres smidige skift for passagererne. Flytider vurderes som vanskelige at tilpasse direkte, men der indstilles til en regelmæssig og stabil forbindelse til lufthavnen.

Prioritering 2 – Uddannelsesinstitutioner og ringetider

Grundskoler og Campus Bornholm skal indgå som centrale prioriteringspunkter. Udvalget fremhævede, at der kan etableres dialog med skoler og Campus om justering af ringetider, så de tilpasses BAT's køreplan og samtidig understøtter øvrige transittider, herunder færgeankomster. Formålet er at skabe bedre sammenhæng i den samlede transit og bidrage til en mere effektiv køreplanlægning.

Prioritering 3 – Samfunds- og kulturinstitutioner

Vigtige samfunds- og kulturinstitutioner bør indgå som et særskilt prioriteringsspor i køreplanlægningen. Det omfatter blandt andet hospitalet, biblioteker, museer og centrale seværdigheder, hvor tilgængelighed med kollektiv trafik er afgørende både for borgere og besøgende.

Andet relevant - Der kan være områder og tidspunkter, hvor den faste rutekørsel ikke dækker behovet tilstrækkeligt. Her kan BAT afsøge alternative løsninger jf. nærmere beskrevet i pkt. 4. *"Oplæg til det videre arbejde med supplerende løsninger og pilotprojekter"*

3. Oplæg til styrket brugerinddragelse

Udvalget tilkendegav ved temadrøftelsen, at brugerinddragelse er afgørende for at skabe ejerskab og sikre, at køreplanen afspejler lokale behov. Der var opbakning til at igangsætte en mere struktureret og regelmæssig inddragelsesproces, herunder faste høringsperioder og dialog med relevante aktører.

Udvalget pegede på:

Afholdelse af dialogmøder eller workshops med skoler, institutioner, erhvervsliv og brugergrupper

Udarbejdelse af forslag til ringetider, der kan drøftes med skolerne

Løbende evaluering og feedback, som en integreret del af planprocessen

Øget synlighed og vejledning i brug af Rejseplanen

Ud fra ovennævnte feedback fra udvalget samt med inspiration fra Midttrafik, er der her et oplæg til en styrket model for brugerinddragelse i BAT's køreplanlægning.

Oplæg til model for styrket brugerinddragelse i BAT's køreplanlægning

Inddragelsesområde	Tiltag i BAT's videre arbejde
Brugerråd	Udvidet rolle med løbende input og evaluering af ruteændringer og serviceniveau.
Workshops og dialogmøder	Afholdelse af årlige workshops med borgere, skoler, institutioner og erhvervsliv. Fokus på ringetider og aktivitetsmønstre.
Digital feedback	Etablering af platform til ruteønsker og kommentarer via BAT's hjemmeside og Rejseplanen.
Høringspraksis	Indførelse af faste høringsperioder i en på forhånd fastlagt og tilbagevendende tidsramme, hvor borgere, institutioner og interessenter får mulighed for at komme med bemærkninger og input til større ændringer i BAT's køreplan.
Data og analyse	Systematisk brug af GPS-data (ruter, tider, punktlighed, stopmønstre) kombineret med brugernes input for at understøtte en agil og datadrevet køreplanlægning.
Information og vejledning	Tydelig kommunikation om ændringer via Rejseplanen og hjemmeside.
Løbende evaluering	Feedback og evaluering indarbejdes som en fast del af planprocessen.

Modellen skal danne grundlag for BAT's videre arbejde med at styrke borgernes mulighed for, at bidrage med forslag og input til planlægningen, og tilpasningen af den kollektive trafik på Bornholm.

4. Oplæg til det videre arbejde med supplerende løsninger og pilotprojekter

Udvalget tilkendegav, at der bør arbejdes videre med supplerende løsninger som et parallelt spor til den faste køreplan. Der var bred tilslutning til, at BAT afsøger og igangsætter pilotprojekter med flexbus og nærbus, særligt på strækninger eller tidspunkter med lav efterspørgsel, eller områder med begrænset busbetjening. Disse løsninger vurderes som relevante supplement til den faste rutekørsel og kan fungere som forbindelseslinjer, der bringer passagerer fra mindre byer og områder med begrænset betjening ind til de større regionale ruter. På den måde sikres borgere uden for de primære strækninger bedre adgang til den kollektive trafik og videre transport til centrale knudepunkter.

Udvalget var enige om, at det er vigtigt at sikre hurtige forbindelser og korte ventetider ved de centrale knudepunkter, såsom færgeankomster og større bycentre. Fokus skal være på at skabe effektiv adgang til hovedruterne, frem for at opretholde samme frekvens gennem hele døgnet. Fleksible løsninger som flexbus og nærbus, kan igen her evt. indtænkes som alternative løsninger. Disse ordninger kan fungere som forbindelseslinjer til de regionale ruter og dermed give borgere uden for de primære strækninger bedre adgang til den kollektive trafik. Erfaringerne fra pilotprojekterne skal bruges til at vurdere, om ordningerne senere bør gøres permanente eller udvides som målrettede tilbud.

Udvalget ønsker ligeledes, at BAT bevæger sig væk fra en traditionel statisk køreplan og i højere grad arbejder med en digital understøttet, agil model. I hovedstadsområderne sker der løbende ændringer, her kan trafikanterne f.eks. orientere sig direkte i Rejseplanen. På samme måde vil BAT sikre, at justeringer kommunikerer digitalt og løbende til brugerne, så fleksibilitet og tilpasning kan ske uden, at gå på kompromis med gennemsigtighed og tilgængelighed.

Der blev desuden foreslået ved et evt. reduceret rutenet, at et eventuelt overskud fra den faste drift, her vil kunne anvendes til at etablere en flexbus- eller nærbusordning, og at BAT i det videre arbejde undersøger muligheder for digital understøttelse, samkørsel og rabatmodeller. Erfaringer fra Faxe, Guldborgsund og Lolland samt procesmodellen for

behovsstyret mobilitet, skal følges tæt og kan evt. anvendes som afsæt for en Bornholmsk variant. Der vil her afsøges om mulighed for støtte gennem statslige puljer.

Økonomiske konsekvenser

Der er umiddelbart ingen økonomiske konsekvenser, da revision af rutekøreplanen holdes inden for eksisterende budgetramme.

En nyrevideret køreplan vil blive forelagt den samlede kommunalbestyrelse til endelig godkendelse.

Eventuelle pilotprojekter og nye transportløsninger som flextur, nærbus eller bus på bestilling etc., vil kræve afklaring af udgifter hertil samt evt. finansiering. Der kan ligeledes undersøges nærmere omkring muligheder for, at søge midler via statslige puljer til grøn omstilling og mobilitet på strækninger, eller tidspunkter med lav efterspørgsel. Økonomisk overslag udarbejdes i forbindelse med konkret projektforslag til ny rutekøreplan. Økonomiafdelingen vil blive inddraget efter behov.

Punkt 3: Udkast til ny strategi for trafikssikkerhed

25/19242

Sagsgang

Natur-, Miljø- og Planudvalget indstiller

Økonomi- og Klimaudvalget beslutter

Formål med sagen

Natur-, Miljø- og Planudvalget besluttede på møde den 2. april 2025 (bilag 1), at der ikke udarbejdes en ny trafikssikkerhedsplan, men at der i stedet udarbejdes en strategi for trafikssikkerhed med politisk fastlagte fokusområder.

Administrationen har udarbejdet et udkast til en ny strategi for trafikssikkerhed (Bilag 2).

Udvalget indstiller på mødet om administrationens udkast til strategi kan godkendes.

Indstilling

Direktionen indstiller at

- administrationens udkast til strategi for trafikssikkerhed godkendes med ikrafttrædelse den 1. januar 2026

Beslutning Natur-, Miljø- og Planudvalget den 03-12-2025

Anbefales.

Sagsfremstilling

Natur-, Miljø- og Planudvalget besluttede på møde den 2. april 2025 (bilag 1), at der ikke udarbejdes en ny trafikssikkerhedsplan for de kommende år, men at der i stedet udarbejdes en strategi for trafikssikkerhed med politisk fastlagte fokusområder.

Administrationen har udarbejdet et udkast til ny strategi for trafikssikkerhed i kommunen (Bilag 2).

I arbejdet med udkastet er der taget udgangspunkt i lokale forhold og erfaringer samt i en vis udstrækning i andre kommuners trafikssikkerhedsarbejde. Hertil er udkastet inspireret af blandt andet Færdselssikkerhedskommissionens handlingsplan (Bilag 3) og Regionskommunens *Strategi for grøn mobilitet* (Bilag 4).

Grundlaget for arbejdet med trafikssikkerhedsstrategien vil blandt andet indebære at der indsamles henvendelser fra borgere og oplysninger fra indberettede trafiktips via kommunens hjemmeside. Sidstnævnte er et nyt tiltag, som indføres i forbindelse med implementeringen af kommunens nye hjemmeside.

Strategien skal bidrage til at reducere antallet af uheld, øge trygheden for bløde trafikanter, forbedre sikkerheden på skoleveje, fremme cyklisme og gang samt understøtte en bedre trafikal adfærd og hastighedstilpasning.

I forbindelse med arbejdet er der indhentet uheldsstatistik fra vejdirektoratet for årene 2018-2024 og som viser nedenstående data:

Vejdirektorat angiver følgende samlede statistik for ulykker i 2018-2024:

År	Personskade	Materielskade	Alle	Dræbte	Alvorlig tilskadekomst	Lettere tilskadekomst
----	-------------	---------------	------	--------	------------------------	-----------------------

2018	18	63	81	1	12	10
2019	16	65	81	1	10	11
2020	19	63	82	1	11	12
2021	22	58	80	0	10	20
2022	25	61	86	3	15	9
2023	23	77	100	1	10	14
2024	22	77	99	1	14	8
Total	145	464	609	8	82	84

Vejdirektoratet angiver følgende statistik for ulykker med lette trafikanter

(Cykel, Fodgænger, Knallert 45, eller Knallert 30):

År	Dræbte	Alvorlig tilskadekomst	Lettere tilskadekomst
2018	1	6	4
2019	0	7	3
2020	1	7	3
2021	0	4	9
2022	2	7	4
2023	1	7	7
2024	0	9	3
Total	5	47	33

Vision

Administrationen foreslår følgende vision for de kommende års trafiksikkerhedsarbejde. Visionen er videreført fra ”Trafiksikkerhedsplanen 2018-2025”:

- **'Ingen dræbte eller alvorligt tilskadekomne i trafikken'**. Strategien skal bidrage til at reducere antallet af uheld, øge trygheden for bløde trafikanter, forbedre sikkerheden på skoleveje, fremme cyklisme og gang samt understøtte en bedre trafikal adfærd og hastighedstilpasning.

Strategiske fokusområder

Administrationen anbefaler, at der arbejdes med nedenstående fokusområder:

Fagudvalget drøfter og beslutter hvad der konkret skal afsættes ressourcer til i forhold til trafiksikkerhedsarbejdet det kommende år. Der kan tages udgangspunkt i nedenstående 5 mulige indsatsområder. Indsatsområderne er ikke individuelt prioriterede.

5.1 Skoleveje

Kortlægning af tryghed og sikkerhed på skoleveje, herunder både fysisk og oplevet tryghed. Tiltag som ankomstzoner, vejlukninger, fartdæmpning og variable færdselstavler m.v. kan indgå. Inddragelse af skoler, forældre og elever samt muliggøre brug af kampagner.

5.2 Cykeltrafik

Udvikling af sammenhængende og sikre cykelstier. Fokus på drift og vedligehold, herunder snerydning, belægning og belysning. Etablering af egentlige skolecykelruter. Undersøge anbefalinger fra relevante interesseorganisationer og gennemførte tiltag fra øvrige danske kommuner.

5.3 Rundkørsler og vejkryds

Udformning af rundkørsler og vejkryds med målrettet fokus på cyklisters og fodgængeres sikkerhed. Prioritering af uheldsbelastede vejkryds og rundkørsler. Anvendelse af empiri fra øvrige danske kommuner.

5.4 Hastighed og adfærd

Planlægning af hastighedszoner og anvendelse af fartdæmpende foranstaltninger. Brug af visuelle virkemidler, politiets ATK-udstyr og kampagner for at påvirke den trafikale adfærd.

5.5 Hastighed og adfærd

Trafikregulering i kystbyer, mhp. at fremme trafiksikkerhed og fremkommelighed, særligt i sommersæsonen, f.eks. gennem etablering af bynære parkeringsarealer.

5.6 Andre trafiksikkerhedsmæssige tiltag

Gennemførelse af mere omfattende kampagner, ekstern rådgivning vedrørende trafiksikkerhed, software og andet udstyr til trafiktællinger hastighedsmålinger, pulje til akutte mindre projekter m.v.

Ikrafttræden

Den nye strategi for trafiksikkerhed er gældende fra 1. januar 2026.

Statusrapport

Administrationen udarbejder årlig statusrapport med fokus på strategiens tiltag, herunder uheldsstatistik og opgørelser af borgerhenvendelser vedrørende trafiksikkerhed. Statusrapporten forelægges fagudvalget hvert år i sidste kvartal. Rapporten kan i den forbindelse danne grundlag for prioritering af indsatser.

Plan for trafiksikkerhedsindsatser – Prioritering af indsatser

Fagudvalget prioriterer årligt det kommende års indsats, baseret på administrationens forslag til indsatser der underbygges på de strategiske indsatsområder. Prioriteringen beslutes i årets sidste kvartal for efterfølgende år. Budget og ressourcer beslutes ved de årlige budgetforhandlinger.

Videre proces

Da strategien beslutes ultimo 2025, vil statusrapport og forslag til plan for trafiksikkerhedsindsatser 2026 komme til politisk stillingtagen i første kvartal 2026.

Økonomiske konsekvenser

Ingen

Bilag

Bilag 1 NMPU 02042025 Trafiksikkerhedsarbejdet i 2025

Bilag 2 UDKAST - Trafiksikkerhedsstrategi Bornholms Regionskommune

Bilag 3 Færdselssikkerhedskommissionens handlingsplan

Bilag 4 - Strategi for grøn mobilitet_Bornholms Regionskommune

Punkt 4: Skilteregulativ for vejarealer

25/6884

Politisk sagsgang

Natur-, Miljø- og Planudvalget godkender

Resumé

Bornholms Regionskommunes Vejmyndighed har udarbejdet et nyt Skiltereglement for vejarealer, som skal erstatte den tidligere praksis for skiltning i det offentlige rum. Reglementet samler og tydeliggør reglerne for opsætning af skilte i kommunens vejarealer med henblik på at sikre trafiksikkerhed, et ordentligt by- og vejmiljø samt ensartet administration.

Reglementet beskriver blandt andet bestemmelser for lejlighedsskiltning og arrangementskiltning, kommerciel servicevejvisning, henvisningsskilte i byer og erhvervsområder, flytbar skiltning på fortove og pladser, skiltning ved salg af fast ejendom samt retningslinjer for valg- og cirkusplakater.

Reglementet fastlægger også de lovmæssige rammer og procedurer for håndhævelse, herunder vejmyndighedens mulighed for at fjerne skilte, der opsættes uden tilladelse eller er til fare for trafikken. Reglementet er godkendt af både Vejdirektoratet og Bornholms Politi og forelægges nu til politisk godkendelse.

Indstilling

Direktionen indstiller, at

- skiltereglementet godkendes.

Beslutning Natur-, Miljø- og Planudvalget den 03-12-2025

Godkendt.

Sagsfremstilling

Bornholms Regionskommunes Vejmyndighed har udarbejdet et nyt Skiltereglement for vejarealer, dette erstatter tidligere praksis for skiltning i det offentlige rum. Reglementet skal skabe tydelige og ensartede retningslinjer for, hvordan skilte opsættes i kommunens vejarealer – både i byområder og på det åbne land.

Baggrunden for det nye reglement er et behov for at modernisere og samle kommunens hidtidige bestemmelser på området. I de senere år er der opstået flere henvendelser og ønsker fra borgere, foreninger og erhvervsdrivende om midlertidig eller permanent skiltning i vejarealet, og der har været behov for en klarere og mere gennemsigtig administration af området. Reglementet skal samtidig understøtte trafiksikkerheden, fremme et pænt og ordentligt by- og vejmiljø samt sikre lige vilkår for alle aktører, der ønsker at opsætte skilte i kommunens offentlige rum.

Reglementet fungerer som en vejledning og et administrationsgrundlag, der beskriver de gældende krav, muligheder og procedurer for opsætning af skilte. Det omfatter både almennyttig, kommerciel og midlertidig skiltning og skal bidrage til en mere effektiv og ensartet sagsbehandling.

Lejlighedsskiltning og arrangementskiltning

Reglementet fastlægger rammerne for midlertidig skiltning i forbindelse med arrangementer inden for byområder. Kun almennyttige organisationer kan opnå tilladelse, og skiltene må kun opsættes i en afgrænset periode før og under arrangementet. Skiltning i det åbne land tillades ikke af hensyn til trafiksikkerheden.

Kommerciel servicevejvisning

Der gives mulighed for kommerciel servicevejvisning til turist-, fritids- og erhvervsvirksomheder samt kulturelle institutioner. Skiltene udformes som hvide-blå vejvisningstavler uden logo, og vejmyndigheden vurderer ansøgningerne konkret ud fra trafikale forhold. Ansøgningsskema til kommercielle skilte er vedlagt som bilag.

Henvisningsskilte i byer og erhvervsområder

Virksomheder uden facade mod hovedstrøg eller placeret i erhvervsområder kan ansøge om opsætning af henvisningsskilte i fælles galger. Det lokale foreningsliv kan desuden indgå i fælles byskilte. Udgifter til etablering og vedligeholdelse afholdes af ansøger. Ansøgningsskemaet til henvisningsskilte vedlagt som bilag.

Flytbar skiltning på fortove og pladser

Butikker og erhvervsdrivende kan opstille A-skilte eller lignende uden særskilt tilladelse, såfremt de overholder fastsatte mål og sikrer fri passage for fodgængere. Skiltningen må ikke virke skæmmende eller til gene for trafikanter og må kun være opstillet i åbningstiden.

Skiltning ved salg af fast ejendom

Der gælder forenklede regler for opsætning af salgsskilte ved ejendommen. Skilte må ikke overstige fastsatte mål og skal placeres uden fare eller gene for trafikken. Skilte, der ikke overholder reglerne, kan fjernes uden varsel.

Valg- og cirkusplakater

Valgplakater kan opsættes uden særlig tilladelse efter Vejdirektoratets regler. For cirkus gælder tilsvarende retningslinjer, dog kun inden for byområder og i afgrænsede tidsrum før og efter forestillingen.

Lovgrundlag og håndhævelse

Reglementet hviler på bestemmelser i lov om offentlige veje, lov om private fællesveje, færdselsloven og bekendtgørelser om særlig råden over vejareal og vejafmærkning. Vejmyndigheden kan udstede påbud om fjernelse af skilte, der opsættes uden tilladelse, eller som udgør en fare for trafiksikkerheden.

Høring og inddragelse

Vejdirektoratet har godkendt reglementet til anvendelse på statsvejen (Rute 38 mellem Rønne og Nexø), og Bornholms Politi har ligeledes tiltrådt reglementet.

Endvidere har regulativet været i høring hos Destination Bornholm, Frivillig forum Bornholm og Businesscenter Bornholm. Notat med høringssvar samt administrationens kommentarer vedlagt sagen.

Økonomiske konsekvenser

Ingen

Bilag

Høringssvar for skiltereglement 2025

Skiltereglement for vejarealer i Bornholms Regionskommune 2025

Ansøgning kommerciel servicevejvisning

Vejledende Vilkår Lejlighedskiltning i vejareal 2025

Ansøgning henvisningsskilt i byer 2025

Punkt 5: Beslutning om skovbadeskov

23/4869

Sagsgang

Natur-, Miljø- og Planudvalget indstiller

Økonomiudvalget indstiller

Kommunalbestyrelsen beslutter

Formål med sagen

Kommunalbestyrelsen har den 21-09-2023 vedtaget, at der skal rejses klimaskov syd for Hasle. NGO'en Growing Trees Network, der sponsorerer træerne, har spurgt om kommunen er interesseret i at konceptet skovbadeskov kan indgå i skovrejsningsprojektet. Dette kan gøres uden at den nærmere sammensætning af skoven ændres i forhold til oprindeligt vedtaget. Økonomirammen i projektet ændres ikke. Spørgsmålet om skovbadeskov tages op til politisk vurdering da det er et element der tilføres skoven og dette element indgik ikke i dagsordenen da sagen oprindeligt blev behandlet.

Indstilling

Direktionen indstiller at

- Konceptet skovbadeskov indgår i skovrejsningsprojektet.

Beslutning Natur-, Miljø- og Planudvalget den 03-12-2025

Anbefales.

Søren Schow kan ikke medvirke.

Sagsfremstilling

Kommunalbestyrelsen har den 21-09-2023 vedtaget etablering af klimaskov syd for Hasle, og administrationen har udarbejdet en plantningsplan. Kommunen er blevet kontaktet af NGO'en Growing Trees Network (GTN), som sponsorerer træerne via deres netværk af virksomheder. Der er opstået mulighed for at konceptet skovbadeskov kan indgå i skovrejsningsprojektet. BRK skal tage stilling til om kommunen ønsker at konceptet skovbadeskov indgår i den vedtagne skovrejsning.

Skovbadning er et japansk koncept "Shinrin Yoku", som betyder noget i retning af "at indtage skovens atmosfære". I det gamle Japan har man haft tradition for at gå ud i de store skove og knytte kontakt til naturen med en helbredende effekt af krop og psyke til følge. At skovbade er at gå en tur i skoven med sine sanser vakt og suge skovens miljø til sig som en form for meditation.

At få etableret en skovbadeskov på Bornholm vil give skovgæsterne på øen yderligere muligheder for at få glæde af at gå en tur i skoven. GTN har tidligere været involveret i etablering af skovbadeskove ved Aarhus og Roskilde. Begge skove er blevet taget godt i mod og bruges flittigt af publikum.

Den af administrationen udarbejdede plantningsplan lever op til de krav, der stilles til en skovbadeskov. Der etableres vandhuller og lysninger med indre skovbryn og så ligger skovrejsningen op ad eksisterende skov og åbne marker. Så skoven kan sagtens rumme både at være klimaskov og skovbadeskov.

Skovbadning vil indebære opsætning af skilte. Dette kan rummes inden for de vedtagne budgetmæssige rammer. Ud over at sponsere træerne ønsker GTN at bidrage med et særligt indvielsesarrangement i foråret 2026.

Der er ingen bindinger i den eksisterende aftale om hvilke virksomheder GTN kan samarbejde med for at skaffe penge til at sponsere skovrejsning i BRK.

GTN anfører at de håber at konceptet skovbadeskov kan være med til at berige lokale borgere og turister på Bornholm med nære naturoplevelser og fysisk og psykisk velbefindende for skovgæsten.

Økonomiske konsekvenser

Ingen konsekvenser, projektet rummes indenfor den eksisterende økonomiske ramme. I tilfælde af at kommunen ikke ønsker at konceptet skovbadeskov indgår i projektet vil GTN om alle omstændigheder opfylde aftalen om at sponsere træerne som oprindeligt aftalt.

Bilag

Skovbadeskov Århus

Kort og infotekst skovbadeskov Himmelev 2024

Beslutning om skovrejsning af klimaskov syd for Hasle.

Punkt 6: Indsatsplan for kæmpebjørneklo

21/2891

Sagsgang

Natur-, Miljø og Planudvalget indstiller

Økonomi- og Klimaudvalget indstiller

Kommunalbestyrelsen beslutter

Formål med sagen

Den 19. december 2024 har kommunalbestyrelsen vedtaget ”Indsatsplan for bekæmpelse af kæmpebjørneklo på Bornholm 2026”. Som led i beslutningen skulle der på budgetforhandlingerne for 2026 fremsendes udvidelsesforslag på 50.000 kr. til at dække det øgede ressourcetræk i forbindelse med myndighedsarbejdet med indsatsplanen fra 2026 og frem. Sagen har ikke været på budgetforhandlingerne og der er derfor ikke foretaget en budgetudvidelse til at dække de øgede myndighedsopgaver, der følger med vedtagelsen af indsatsplanen. Derfor spørger administrationen om, hvordan den nu skal forholde sig.

Indstilling

Direktionen indstiller at

- a) Bornholms Regionskommune vedtager ”Indsatsplan for bekæmpelse af kæmpebjørneklo på Bornholm 2026” med målsætning om, at planten skal være udryddet, på Bornholm senest i 2038. Der arbejdes med partnerskaber, hvor kommunen eller private entreprenører efter afregning bekæmper for lodsejere, som ikke selv ønsker at udføre bekæmpelsen. For at dække det øgede ressourcetræk i forbindelse med myndighedsarbejdet afsættes 50.000 kr. der tages i kassen i 2026. Der fremsendes et udvidelsesforslag til budgetforhandlingerne 2027 på 50.000 kr. for at dække det øgede ressourcetræk i forbindelse med myndighedsarbejde med indsatsplanen fra 2027 og frem.

- b) Alternativt fortsætter indsatsen i ”Indsatsplan for bekæmpelse af Kæmpe-Bjørneklo ved Kobbæen i årene 2005-2015” indtil planten kan erklæres udryddet i indsatsområdet, hvilket sandsynligvis kan ske i 2030. Der arbejdes på Bornholm med partnerskaber, hvor kommunen eller private entreprenører efter afregning bekæmper for lodsejere, som ikke selv ønsker at udføre bekæmpelsen.

Beslutning Natur-, Miljø- og Planudvalget den 03-12-2025

- a) Anbefales.

Sagsfremstilling

Bekæmpelsen af kæmpebjørneklo går godt

Natur-, Miljø- og Planudvalget behandlede strategi for bekæmpelse af kæmpebjørneklo og japansk pileurt på deres møde den 1. juni 2021. Her blev det vedtaget, at der skulle fremsættes en indsatsplan for bekæmpelse af kæmpebjørneklo på Bornholm til politisk behandling. Bekæmpelsen af kæmpebjørneklo går godt i indsatsområdet og på resten af øen. Med en indsatsplan for hele Bornholm får kommunen mulighed for at mere effektivt at arbejde med at få udryddet denne invasive planteart. Via indsatsplanen kan kommunen fortælle borgerne, at de er forpligtiget til at bekæmpe planten. Erfaringen fra Kobbæen er, at næsten alle lodsejere ønsker, at den bekæmpes på deres areal. De få som ikke bekæmper kan påbydes at bekæmpe så arbejdet, med at bekæmpe for andre, ikke skal være forgæves. Via indsatsplanen kan kommunen tilrettelægge og gennemføre en struktureret og målrettet overvågning, da indsatsplanen giver hjemmel til at overvåge på private arealer.

Grundet den bekæmpelse kommunen og private lodsejere har udført de sidste ti år forventes det ikke, at der bliver en stor stigning i antal af steder, der skal bekæmpes på Bornholm, når indsatsplanen vedtages. I første omgang vil der nok komme en del henvendelser, da der via kommunalbestyrelsens behandling kommer ekstra opmærksomhed på sagen. Men

derefter vil antallet af nye steder sandsynligvis ligge på samme lille niveau som i de seneste fem år med 10-20 nye steder pr år.

Indsatsplanen bygger på de erfaringer kommunen har fået via bekæmpelse af kæmpebjørneklo i det nuværende indsatsområde "Indsatsplan for bekæmpelse af Kæmpe-Bjørneklo ved Kobbæen i årene 2005-2015" samt på resten af Bornholm.

Heldigvis har man på Bornholm bekæmpet planten effektivt. Derfor står kommunen i en situation, hvor det er realistisk at udrydde planten inden for en overskuelig fremtid, hvis man udnytter de erfaringer kommunen har fået.

Vi hjælper naturen

Bekæmpelse af invasive plantearter er en vigtig del af en naturpolitik, hvor man gerne vil bevare artsdiversiteten i økosystemerne. De invasive plantearter truer biodiversiteten, da de fortrænger hjemmehørende plantearter, som traditionelt indgår i økosystemet. Når de hjemmehørende plantearter forsvinder bliver forholdene for mange insekter og smådyr forringet, da de igennem århundreder er tilpasset et liv sammen med de hjemmehørende planter. Kæmpebjørneklo er desuden giftig for huden for de mennesker, der får saften på sig uden at vaske den af.

Lovhjemmel

Kommunen kan vedtage en indsatsplan i henhold til BEK nr 842 af 23/06/2017 "Bekendtgørelse om bekæmpelse af kæmpebjørneklo". Med vedtagelsen har alle lodsejere med arealer omfattet af planen pligt til at bekæmpe planten i overensstemmelse med indsatsplanens bestemmelser. Det vil sige, at kommunen via indsatsplanen kan sikre at planten bliver systematisk bekæmpet. For at opnå målsætningen om udryddelse af planten på Bornholm senest år 2038, må der ikke være planter, der smider frø på jorden efter 2028, da frøene kan bevare spireevnen i jorden op til 10 år. Selv om 2038 kan virke som langt ude i fremtiden, er det i de første tre-fem år af indsatsplanen, at bekæmpelsen skal være intensiv. Herefter kommer der en lang periode med overvågning og fastholdelse af borgernes interesse. Man kan ikke opfylde målsætningen i indsatsplanen uden høj grad af opbakning fra borgerne.

Partnerskaber i stedet for påbud

Bekæmpelse af den enkelte plante skal medføre at planten dør samt at den enkelte plante på intet tidspunkt reproducerer sig selv (smider sine frø i naturen). Hvis man som ejer af et areal ikke bekæmper planten i overensstemmelse med indsatsplanens bestemmelser kan kommunen påbyde lodsejeren at udføre arbejdet og i sidste ende udføre bekæmpelsen på ejerens regning. For at undgå denne administrativt tunge og for borgeren ubehagelige proces kan kommunen i stedet tilbyde partnerskaber. Partnerskaber har de senere år været et stærkt kort i bekæmpelsen på private arealer, hvor lodsejerne får tilbud om, at kommunen udfører bekæmpelsen i mindst 5 år. En billig løsning, som næsten alle accepterer, da det koster meget lidt at udføre bekæmpelsen, hvis man arbejder professionelt. Partnerskaber indgår som del af bekæmpelsen af japanske pileurt jævnfør Natur- og Miljøudvalgets beslutning 1. juni 2021. For partnerskaber kan selve bekæmpelsen både udføres af kommunen og private firmaer, der har de relevante kompetencer.

Proces

Hvis indsatsplanen vedtages af kommunalbestyrelsen skal den i høring i minimum 8 uger før den kan vedtages endeligt. Landbrug og Fødevarer, samt Danmarks Naturfredningsforening og Friluftsrådet ved deres hovedorganisationer kan påklage indsatsplanen til Miljøstyrelsen.

Indsatsplan og rapport lægges på sagen som bilag.

Økonomiske konsekvenser

Ressourcetræk og budgetudvidelse

Der forventes et øget ressourcetræk på ca. 170 timer (50.000 kr.) om året til påbud og overvågning ved indstillingens punkt a. Disse ressourcer foreslås tilført ved en øremærket budgetudvidelse til konto 6 på bevilling 52. Beløbet tages som kassetræk i kommunekassen i 2026. I forbindelse med budgetforhandlingerne 2027 fremsendes et udvidelsesforslag.

Der forventes ikke øget ressourcetræk i forbindelse med indstillingens punkt b.

For partnerskaber dækkes omkostningerne af gebyret for den bekæmpelse, der udføres.

Driftsbudget til bekæmpelse af invasive arter

I perioden 2010-21 er der i gennemsnit brugt 140.000 kr. årligt på bekæmpelse af invasive plantearter, primært kæmpebjørneklo og japansk pileurt, på kommunale arealer, i indsatsområdet og hvor der er indgået partnerskaber. Rynket rose bekæmpes på kommunale arealer med en særskilt bevilling på godt 225.000 kr. Budgettet ligger på bevilling 53 Vej, Park og Anlæg. Der bruges i administrationen årligt 8 dage på overvågning, opfølgning herpå samt dialog med borgere.

Bilag

Rapport om kæmpebjørneklo på Bornholm

Indsatsplan for bekæmpelse af kæmpebjørneklo på Bornholms udkast

Indsatsplan for kæmpebjørneklo

Punkt 7: Beslutning om scenarier for Dagtilbud på Nordlandet

25/15549

Sagsgang

Børne- og Skoleudvalget indstiller

Natur-, Miljø- og Planudvalget indstiller

Økonomi- og Klimaudvalget indstiller

Kommunalbestyrelsen beslutter

Formål med sagen

Renoveringen af Allinge Børnehus, Søndervænget 4 i Allinge, er standset på grund af for høje priser, som fremlagt i den tidligere sag på KB 18. september 2025, Orientering om overskridelse af anlægsramme til renovering, om- og tilbygning af Allinge børnehus. Køb af de midlertidige opstillede pavilloner i Pileløkken er en løsning der er midlertidigt godkendt og pavilloner vil ikke økonomisk rentabelt kunne godkendes som permanent børnehus.

For at tilvejebringe et så oplyst beslutningsgrundlag som muligt, blev det besluttet at administrationen skulle undersøge fire scenarier: uændret renoverings- og ombygningsprojekt, reduceret renoverings- og ombygningsprojekt eller nybyggeri på Pileløkken for Allinge Børnehus, eller nybyggeri på Pileløkken for både Allinge Børnehus og Tejn Børnehus. Administrationen har arbejdet videre med at belyse dette og udvidet med et ekstra scenarie, for et reduceret renoverings- og ombygningsprojekt. Der er også undersøgt muligheder for at benytte præfabrikerede byggeenheder i nybyggeriet.

Der er behov for at der gives en politisk tilkendegivelse om i hvilken retning administrationen skal arbejde videre med løsninger alene for Allinge Børnehus, eller om der skal arbejdes videre med en løsning hvor Allinge Børnehus og Tejn Børnehus flytter til samme nybyggeri.

Beslutningen vil ligge til grund for nærmere analyse og endelig beregning af de relevante scenarier, med henblik på at indstille et af disse scenarier til endelig politisk godkendelse.

Indstilling

Direktionen indstiller, at der gives en politisk tilkendegivelse om at

- a) der skal arbejdes videre med løsninger alene for Allinge Børnehus, fx med løsninger i de eksisterende rammer på Søndervænget 4 (scenarie 1,2 og 3), eller med nybyggeri af et nyt børnehus på Pileløkken 24 til Allinge Børnehus (scenarie 4)
eller
- b) der skal arbejdes videre med en løsning hvor Allinge Børnehus og Tejn Børnehus flytter til samme nybyggeri i nyt børnehus på Pileløkken 24 (scenarie 5).

Beslutning Børne- og Skoleudvalget den 02-12-2025

Indstillingens a) anbefales.

Torben Kofod Ager kan ikke medvirke, idet han ønsker et nyt samlet børnehus, der giver den højeste kvalitet i børnepasning samtidig med den billigste driftsøkonomi.

Beslutning Natur-, Miljø- og Planudvalget den 03-12-2025

Indstillingens a) anbefales.

Mark Palmquist kan ikke medvirke, idet han ønsker et nyt samlet børnehus, der giver den højeste kvalitet i børnepasning samtidig med den billigste driftsøkonomi.

Søren Schow afventer sin stillingtagen.

Sagsfremstilling

Historisk forløb

Det er muligt at opføre et nyt børnehus på BRKs grund beliggende Pileløkken 24. Der har siden 2017 været drøftelser om at vælge denne placering. Sag vedlagt som Bilag 4. Denne ide blev fravalgt, at det i stedet for blev besluttet at arbejde videre med en daginstitution indbygget i Bornholms Idræts og Kulturcenter i Nordlandshallen. Sag vedlagt som Bilag 5. Denne ide blev dog også fravalgt, og der blev i stedet for truffet beslutning om at renovere Søndervænget 4, [Link til sagen](#), hvilket med den valgte løsning har vist sig at være dyrere end forventet.

Administrationens vurdering af en samling af børnehusene

Administrationen peger på, at det vil være en god idé at samle Allinge og Tejn Børnehus (scenario 5), fordi et fælles nyt børnehus giver et stærkere fagligt miljø og mere sammenhæng i pædagogikken. Denne løsning ses indenfor rammen af Ejendomsprogrammet ”Rum til velfærd”, besluttet af kommunalbestyrelsen den 26. juni 2025, som skal skabe bedre rammer for moderne velfærds løsninger, imødekomme den demografiske udvikling og stigende forventninger til velfærd og faciliteter samt opfylde behovet for økonomiske hensigtsmæssige løsninger. Samlingen af de to børnehuse frigør *rum til velfærd*, fordi kommunen kan samle funktioner, reducere bygningsmassen og bruge ressourcerne mere effektivt.

Bornholms Regionskommunes Kapacitetsanalyse fra sommeren 2025 viser, at det samlede behov for dagtilbudspladser frem mod 2037 vil være stabilt til svagt faldende. For Tejn og Allinge samlet vil der jfr. kapacitetsanalysen være 86 børn i 2026, faldende til 78 børn i 2035. Det betyder, at kommunen skal planlægge dagtilbudskapaciteten, så der både er plads til de børn, der kommer, og samtidig ikke bindes unødigt mange ressourcer i små, dyre enheder. I den situation er et fælles børnehus med et børnetal i størrelsesordenen 70–100 børn fagligt og økonomisk mere bæredygtigt end to mindre huse, som hver især kan blive sårbare ved udsving i børnetallet.

Forskningen i pædagogisk kvalitet i store og små daginstitutioner peger på, at meget store institutioner med over 100 børn ikke kan anbefales, fordi det bliver vanskeligere at sikre tætte relationer, overskuelighed og nær ledelse ([edu.au.dk](#)). Samme forskning viser, at mellemstore institutioner omkring 60–90 børn kombinerer flere af de styrker, man ser i små institutioner (nærhed, kendskab til børn og forældre) med den robusthed og faglige bredde, der følger af at være en større arbejdsplads ([edu.au.dk](#)). Et samlet Allinge–Tejn Børnehus kan netop dimensioneres som en sådan mellemstor institution, organiseret i mindre, tydelige enheder med 3–5 grupper for de 0–2-årige og 3–5 grupper for de 3–5-årige, hver med faste teams og klar pædagogisk ledelse.

Forskningsopsamlinger om kvalitet i dagtilbud fra EVA og VIVE understreger, at det afgørende for et godt børneliv er kvaliteten i det pædagogiske læringsmiljø: små og stabile børnegrupper, gode normeringer, uddannede pædagoger og tid til forberedelse og refleksion ([Eva.dk](#)). I et nyt samlet børnehus kan børnene møde et miljø, hvor der er flere voksne omkring dem i hverdagen, bedre mulighed for at arbejde i små grupper og større kontinuitet, fordi personale dækningen er mere robust ved sygdom, ferie og rekrutteringsudfordringer. Det giver mere ro, forudsigelighed og kvalitet i hverdagen.

Endelig viser forskningen, at et stærkt fagligt miljø med flere pædagoger, mulighed for specialisering (fx sprog, inklusion og udeliv) og en tydelig, nærværende ledelse hænger tæt sammen med børns trivsel, læring og udvikling ([edu.au.dk](#)). Et samlet Allinge–Tejn Børnehus giver bedre forudsætninger for at opbygge sådan et miljø end to mindre, geografisk adskilte huse. Samlingen er derfor ikke alene en økonomisk og bygningsmæssig rationalisering, men en aktiv investering i et stærkere pædagogisk miljø og et godt børneliv for områdets børn.

Nuværende bygningsmæssige forhold for Allinge Børnehus

Med budgetoverskridelse blev udbuddet for renovering af Søndervænget 4 annulleret. Medarbejdere og børn er flyttet til det midlertidige børnehus, og Allinge Børnehus står derfor tomt. Det betyder at der vil være en længere genhusningsperiode.

Midlertidig legeplads på Pileløkken 24 – omprioritering inden for rammen

Med den længere genhusningsperiode besluttede kommunalbestyrelsen i forbindelse med vedtagelsen af budget 2026, at afsætte beløb til at bedre og optimere udearealerne ved Pileløkken ved de midlertidige pavilloner. Det blev besluttet, at

udgiften til bedring og optimering af udearealerne ved Pileløkken på 511.500 kr. (2026-priser) skal finansieres ved omprioritering af allerede afsatte midler til renovering af Allinge Børnehus (herunder også etablering af nyt produktionskøkken).

Det betyder, at udgiften skal afholdes indenfor rammerne af den allerede godkendte anlægsbevilling på ca. 20,7 mio. kr. til renovering af børnehuset.

I den videre proces med anlæg af legepladsen vil der blive taget højde for at legepladselementer kan genbruges, også dersom det måtte vælges på senere tidspunkt at opføre et nyt børnehus, dvs. hvis scenarie 4 eller 5 vælges.

Midlertidige pavilloner

Ejendomsservice vurderer ikke, at det er hensigtsmæssigt at købe de midlertidigt opstillede pavilloner og gøre dem til den permanente løsning. De kan kun godkendes til anvendelse i en begrænset periode af BYG, og overholder ikke BR18 krav til isolering, og er sat på midlertidige fundamenter med stor niveauforskel, som er en hindring for at etablere gode udearealer. Pavillonerne er uden produktionskøkken, de er genbrugte, og udlejer ønsker som udgangspunkt ikke at sælge. Derfor belyser Ejendomsservice her alternative scenarier for henholdsvis renovering og nybyggeri.

Uanset hvilket scenarie der vælges, vil lejeperioden for de midlertidige pavilloner til genhusning skulle forlænges. Lejeudgiften til dette, er indregnet i alle relevante scenarier. Der er givet en ibrugtagningstilladelse til pavillonerne, der gælder i to år, dvs. til sommeren 2027. Ejendomsservice har anslået hvor lang tid de forskellige faser vil tage, og på den baggrund haft en dialog med BYG mhp. på afklaring af muligheder for at forlænge ibrugtagningstilladelsen til pavillonerne.

BYG har meddelt, at der kan forventes en forlængelse af ibrugtagningstilladelsen, hvis det besluttes at renovere. Hvis det besluttes at bygge et nyt børnehus (scenarie 4 eller 5), er det centralt at byggeriets planlægning, herunder udformning af byggeplads, tager højde for placeringen af pavillonerne, så det muligt at daginstitutionen kan blive i pavillonerne, trods gener fra byggeriet.

For de scenarier som involverer bornholmske entreprenører gælder, at Ejendomsservice har lagt ekstra midler til de uforudsete udgifter, for at imødekomme de høje priser der er på anlægsområdet for nuværende.

Madordning

Udskydelsen af byggeriet betyder, at der uanset valg af scenarie skal findes en midlertidig eller varig løsning for det kommunale frokosttilbud. Det følger af Dagtilbudslovens § 16 a, som fastslår, at kommunen skal tilbyde et kommunalt frokostmåltid, som forældre kan vælge til, og at der skal gennemføres afstemning hvert andet år.

På Bornholm er der i dag 18 kommunale børnehuse. To af dem har valgt ikke at benytte det kommunale frokosttilbud. Tre børnehuse, herunder Allinge, Nyker og Vildanden, har stemt ja til ordningen, men har endnu ikke etableret produktionskøkken i eget hus. De resterende 13 børnehuse, herunder både Allinge og Tejn, har stemt ja til det kommunale frokostmåltid.

Der blev senest gennemført afstemning om frokostordningen i Allinge Børnehus i 2024. Ved denne afstemning stemte forældrene ja til det kommunale frokostmåltid, som beskrevet i ”Mad og måltider i dagtilbud 2025–2026” (Bilag 6), der blev godkendt af Børne- og Skoleudvalget den 4. juni 2024. Når der er truffet politisk beslutning om den fremtidige løsning for dagtilbud på Nordlandet, vil der skulle forelægges en ny sag med forslag til, hvordan det lovpligtige kommunale frokostmåltid tilrettelægges.

GEOGRAFISK OVERBLIK OVER SCENARIER

Kortet herunder viser de berørte adresser ved de forskellige scenarier:

Indstilling A

Indstilling B

Bilag 1 viser de skitser som ligger til grund for de fem scenarier.

Bilag 2 viser en udfoldet redegørelse for de fem scenarier.

SCENARIO 1, 2 OG 3: RENOVERING AF SØNDERVÆNGET 4 TIL ALLINGE BØRNEHUS

Scenarie 1

Scenarie 1 er en fastholdelse af det renoverings- og ombygningsprojekt, som er udarbejdet og har været udbudt. Projektet indeholder 218 m² ekstra brugsarealer og et produktionskøkken, i alt 268 m². Forældre og medarbejdere har været inddraget i processen om udarbejdelse af tegninger og indhold. Projektet har et tidssvarende lærings- og arbejdsmiljø. Scenariet vil betyde at det skal besluttes at afsætte yderligere 8,3 mio. kr. for at imødegå budgetoverskridelsen, samt øgede driftsomkostninger til leje til pavilloner.

Scenarie 2

Et reduceret projekt på Søndervænget 4, baseret på det nuværende projekt, som reduceres ved at produktionskøkkenet udgår, vil betyde at Mad- og Måltider skal revideres med et nyt kommunalt frokosttilbud. Scenariet vil betyde at den bevilgede anlægsramme forventes at holde, endda med et lille overskud på 0,2 mio. kr.

Scenarie 3

Et reduceret projekt på Søndervænget 4, baseret på et ændret projekt med en ny planløsning, hvor tilbygningsarealet reduceres fra 240 m² til 184 m², men køkkenet bibeholdes. Scenarie 3 er et reduceret projekt, som vil mindske standarden og reducere kvaliteten for lærings- og arbejdsmiljøet hos børn og medarbejdere i Allinge børnehus i forhold til scenarie 1 og 2, idet scenariet i grove træk fastholder de faciliteter og rumstørrelser der er i dag, og ikke udvider med yderligere brugsarealer, udover hvad der er lovkrav.

Det vil være nødvendigt at forhøje budgetrammen med skønsmæssigt yderligere 3,8 mio. kr. og der vil være øgede driftsomkostninger til leje til pavilloner.

Udbudsform for scenarie 1, 2 og 3

Det oprindelige projekt blev udbudt som delentrepriser, da der ikke var nogen entreprenører, som kunne byde på projektet i hovedentreprise i foråret 2025. Det kan have været medvirkende til at de indkomne priser blev så høje.

Ejendomsservice har forhørt de tre største entreprenører på Bornholm, om hvorvidt de vil kunne afgive tilbud på et udbud i hovedentreprise. De forventer at ville kunne byde, hvis et reduceret projekt udbydes i første kvartal af 2026.

SCENARIO 4 OG 5: NYBYGGERI PÅ PILELØKKEN 24 TIL ALLINGE BØRNEHUS ELLER TIL ALLINGE BØRNEHUS OG TEJN BØRNENUS

På Pileløkken 24 er der mulighed for at opføre en ny bygning til Allinge Børnehus med ca. 53 børneenheder (scenarie 4a og 4b). Men der er også mulighed for at opføre en større bygning, der vil kunne rumme såvel Allinge Børnehus som Tejn Børnehus med en kapacitet til ca. 101 børneenheder.

Scenarie 4a og 4b

Nyt børnehus i Allinge opføres på Pileløkken 24 med en kapacitet på ca. 53 børneenheder.

Pædagogiske betragtninger

Et nyt byggeri i tidssvarende nye bygninger vil imødekomme ønsker om standard på et dagtilbud, hvor lærings- og arbejdsmiljøet er inspirerende og af høj kvalitet. At opføre et nybyggeri vil tage længere tid end at renovere den eksisterende bygning.

Projektgrundlag fra Nexø Børnehus

Mulighed for at genbruge projektet fra Nexø Børnehus, Langedebyevejen 6, 3730 Nexø i tilpasset form, undersøges (scenarie 4a). Det vil være nødvendigt at forhøje budgetrammen med skønsmæssigt yderligere 12,1 mio. kr.

Byggeriet kan også opføres som et præfabrikeret byggeri (scenarie 4b). Det er væsentligt billigere med en besparelse på ca. 7,9 mio. kr., og det vil i så fald være nødvendigt at forhøje budgetrammen med skønsmæssigt yderligere 4,2 mio. kr.

Scenarie 5a og 5b

Hvis projektmateriale fra Nexø Børnehus, Langedebyevejen 6, 3730 Nexø i tilpasset form anvendes (scenarie 5a), anslås den samlede anlægssum til 51,3 mio. kr. Det vil være nødvendigt at forhøje budgetrammen med skønsmæssigt yderligere 30,6 mio. kr.

Byggeriet kan også opføres som et præfabrikeret byggeri (scenarie 5b). Den samlede anlægssum vil være 41,8 mio. kr., idet et præfabrikeret byggeri er væsentligt billigere, og der vil kunne spares ca. 9,5 mio. kr. Det vil i så fald være nødvendigt at forhøje budgetrammen med skønsmæssigt yderligere 21,1 mio. kr.

Pædagogiske og ressourcemæssige potentialer ved scenarie 5

Pædagogiske betragtninger

Dette vil give mulighed for optimering af ressourcer og understøtte en pædagogisk udvikling blandt flere medarbejdere.

Ressourcebesparelser

Hvis Allinge og Tejn børnehuse slås sammen til et stort børnehus, kan der spares ca. 1,0 mio. kr. årligt. Det vil sige, at selvom anlægssummen i scenarie 5b, set i forhold til scenarie 1, er 12,8 mio. kr. højere, vil den øgede anlægsomkostning være tjent ind på ca. 13 år.

Ressourcebesparelser ved at samle Allinge og Tejn børnehuse i ét nyt børnehus

Beløb i 1.000 kr.

Besparelse på dagtilbud *	-857
Ændret forældrebetaling	214
Ændret fripladser og søskendetilskud, kommunalt	-81
Ændret tilskud til privatinstitutioner	-242
Ændret fripladser og søskendetilskud, private	-24
Besparelse i alt	-990

* Besparelsen på dagtilbud består af 570.000 kr. i løn til pædagogisk leder, og 287.000 kr. i grundtilskud. 94 procent af de 287.000 kr. (270.000 kr.) er lønbudget.

Ejendomsdriftsbesparelser ved at samle Allinge og Tejn børnehuse i ét nyt børnehus

Beløb i 1.000 kr.

Ejendomsdrift i årene 2022-2024, Allinge og Tejn Børnehus	886
Ejendomsdrift estimeret ud fra faktisk forbrug i Nexø Børnehus i årene 2022-2024	856
Estimeret ejendomsdriftsbesparelse i alt*	-30

*Det forudsættes, at et nyt børnehus kan driftes for ca. det samme beløb som Nexø Børnehus, som har en næsten tilsvarende størrelse. Driftstal er dog med forbehold for hvilke tekniske løsninger, der vælges mm.

Pædagogiske forbehold ved besparelser

Besparselsen ved at fjerne grundtilskuddet i forbindelse med en sammenlægning af to institutioner vil medføre en reel risiko for lavere minimumsnormeringer. BRK er i forvejen meget tæt på den nedre grænse for lovkravet i vuggestuer, hvor der maksimalt må være tre børn pr. medarbejder, og hvor den faktiske normering i dag ligger på cirka 2,9 børn pr. medarbejder.

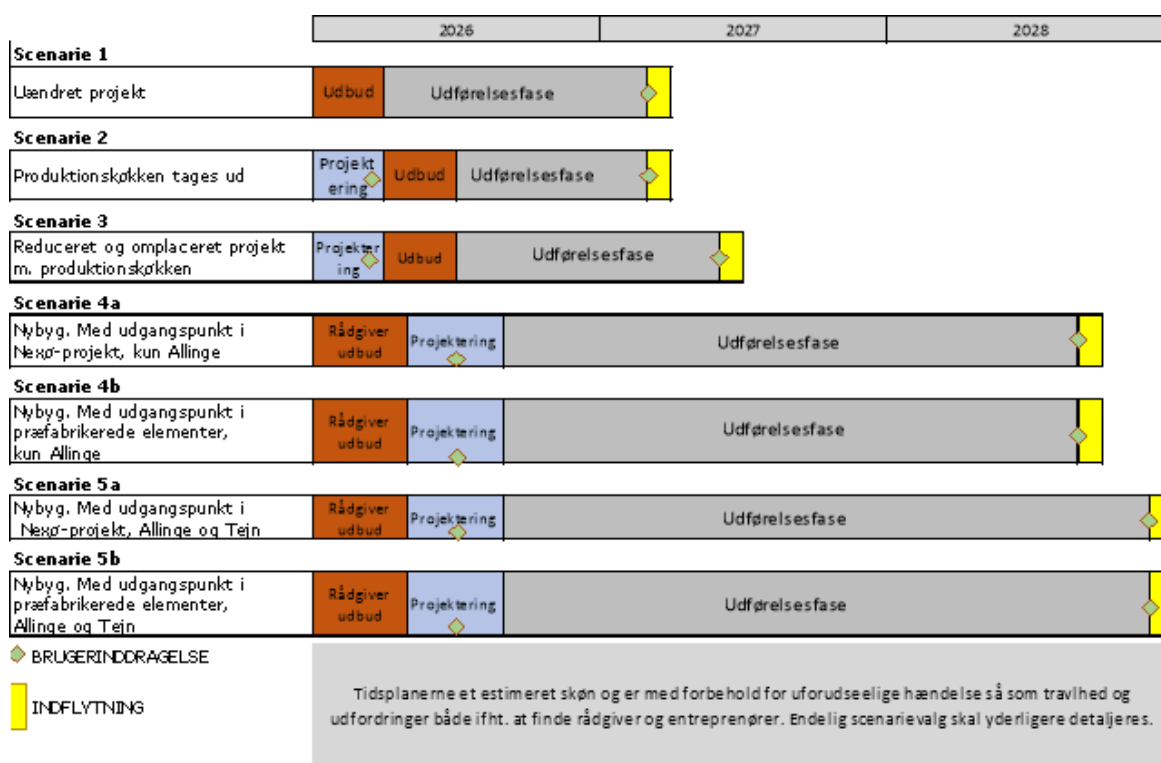
Da cirka 94 procent af grundtilskuddet består af lønudgifter, vil en fjernelse af tilskuddet påvirke muligheden for at fastholde det nødvendige personaleniveau. Antallet af børn ændrer sig ikke som følge af sammenlægningen, men flyttes blot til en anden institution. Derfor vil reduktionen i grundtilskuddet direkte påvirke normeringen og dermed øge risikoen for, at vi ikke længere lever op til minimumskravene.

Ovenstående udfordring kan imødekommes ved at bibeholde grundtilskuddet og kun udnytte besparelsen på lederlønningen. Lederlønninger forventes ikke at tælle med i beregningerne for minimumsnormeringer i 2025. Hvis scenarie 5 bliver aktuelt, vil de pædagogiske forhold ved besparelsen blive belyst nærmere i den videre proces.

Anvendelse af arealet Pileløkken 4

Scenarie 4 og 5 kræver en beslutning om at allokere arealet på Pileløkken 4 permanent til børnehus, hvilket vil medføre, at grunden kun i begrænset omfang vil kunne anvendes som parkeringsareal under Folkemødet.

Anslåede tidsplaner

Oversigt over anlægsrammer, som skal godkendes ved valg af scenarie i en kommende sag

Beløb i mio. kr. ekskl. moms	Adresse i Allinge	Nuværende bevilling	Samlet økonomi, netto	Merudgift i f.t. nuvæ. bev.
Scenarie 1 - Nuvær. projekt uændret.	Søndervænget 4	20,7	29,0	8,3
Scenarie 2 - Nuvær. projekt uden prod. køkken.	Søndervænget 4	20,7	20,5	-0,2
Scenarie 3 - Projekt hvor tilbyg. areal er reduceret.	Søndervænget 4	20,7	24,5	3,8
Scenarie 4a - Nyt børnehus, 53 børneenheder.	Pileløkken 24	20,7	32,8	12,1
Scenarie 4b - Nyt børnehus, 53 børneenheder, præfabr.	Pileløkken 24	20,7	24,9	4,2
Scenarie 5a - Nyt børnehus, 101 børneenheder.	Pileløkken 4 og 24	20,7	51,3	30,6
Scenarie 5b - Nyt børnehus, 101 børneenheder, præfabr.	Pileløkken 4 og 24	20,7	41,8	21,1

Noter:

- Beløb i kolonnen Samlet økonomi er nettobeløb, idet anslået provenu ved salg af ejendomme er fratrukket overslagene i scenarie 4a, 4b, 5a og 5b.
- Beløb i kolonnen Samlet økonomi er tillagt 0,5 mio. kr. til etablering af legeplads.

Scenarie 5a og 5b kræver et EU-udbud.

Ændring i driftsudgifter

Nedenfor er en tabel over de skønnede årlige ændringer af budgettet på både bevilling 55 Ejendomme og service og bevilling 11 Dagpasning ved de fem scenarier. Der vil senere i processen blive præsenteret mere detaljerede beregninger på de afledte driftsudgifter til hhv. bygninger og dagtilbud.

Skøn over ændringer i årligt budget til drift på baggrund af nuværende overslag

Beløb i 1.000 kr.	Bevilling 55	Bevilling 11	I alt
Scenarie 1	0	0	0
Scenarie 2	-151	0	-151
Scenarie 3	0	0	0
Scenarie 4a og 4b	70	0	70
Scenarie 5a og 5b	-30	-990	-1.020

Bevilling 55 Ejendomme og service

I scenarie 1-3 er de forventede afledte driftsmæssige konsekvenser fra sagen om *Renovering af Allinge Børnehus* bibeholdt.

I scenarie 2 bortfalder produktionskøkkenet, hvilket reducerer udgifterne til bygningsdrift.

I scenarie 4 og 5, hvor der foreslås nybyggeri, er driftsudgifterne skønnet på baggrund af de faktiske udgifter for Nexø Børnehus.

I det nuværende projekt er der afsat budget til genhusning af børnene til og med udgangen af 2026. Udgiften til leje af pavilloner udgør 762.800 kr. årligt. Den udgift der er til selve driften af pavillonerne modsvares delvis af besparelsen på bygningsdrift som følge af tomgangsdrift. Såfremt byggeperioden forlænges udover 31. december 2026, skal pavillonerne tilsvarende opretholdes, hvorfor der vil være merudgifter til leje af pavilloner.

Ifølge den anslåede tidsplan er indflytningen i scenarie 1, 2 og 3 planlagt til at foregå i 1. kvartal 2027, mens indflytningen i scenarie 4 og 5 er planlagt til henholdsvis 3. kvartal og 4. kvartal 2028.

Bevilling 11 Dagpasning

Ved scenarie 5a og 5b vil kommunen kun skulle budgettere med ét basistilskud og én lederløn til et nyt fælles børnehus, hvor der i dag budgetteres med disse udgifter til børnehuse i både Allinge og Tejn. Dette vil netto give en besparelse på 990.000 kr. årligt. De øvrige scenarier ændrer ikke ved driftsbudgettet på dagtilbudsområdet.

Årlig driftsbesparelse ved salg af bygninger

Ved nybyggeri og efterfølgende salg af bygningerne beliggende Søndervænget 4 i Allinge og Kildesgårdsvej 1 i Tejn, bortfalder udgifterne til drift af Allinge Børnehus og Tejn Børnehus.

Den samlede årlige driftsbesparelse ved frasalg af bygningerne udgør ca. 472.000 kr. i 2026 og 951.000 kr. i 2027 og frem, baseret på de nuværende afsatte budgetter. Årsagen til at budgettet i 2026 er så lavt, er at der er budgetlagt med tomgangsdrift i Allinge Børnehus i 2026.

Besparselsen kan realiseres fra det tidspunkt, hvor bygningerne fraflyttes og afhændes. I perioden mellem fraflytning og endeligt salg vil der være udgifter til tomgangsdrift, hvilket reducerer besparelsen midlertidigt.

Økonomiske konsekvenser

Samlet overblik over scenarierne

	SCENARIER - DAGTILBUD PÅ NORDLANDET						
	Sc. 1	Sc. 2	Sc. 3	Sc. 4a	Sc. 4b	Sc. 5a	Sc. 5b
Antal børneenheder	53	53	53	53	53	101	101
Produktionskøkken	x		x	x	x	x	x
Salg af bygninger				x	x	x	x
<i>Beløb i 1.000 kr.</i>							
Anlæg, byggeri (og salg af bygninger)	29.000	20.500	24.500	32.800	24.900	51.300	41.800
<i>Merudgift anlæg ift. nuvæ. bevilling</i>	<i>8.300</i>	<i>-200</i>	<i>3.800</i>	<i>12.100</i>	<i>4.200</i>	<i>30.600</i>	<i>21.100</i>
Bygningsdrift	0	-151	0	70	70	-30	-30
Leje af pavilloner til genhusning (anslået)	500	500	500	1.200	1.200	1.200	1.200
Drift dagtilbud	0	0	0	0	0	-990	-990
Drift i alt	500	349	500	1.270	1.270	180	180

Scenarie	Fremtidige adresse	Antal børn Normering (børneenheder)	Hvem skal flytte hvorhen	Pædagogiske muligheder	Personale	Ejendom
1,00	Søndervænget	53	Allinge Børnehus flytter retur fra genhusning	Ingen ændringer	Køkkenpersonale ansættes	Ejendom renoveres + produktionskøkken
	Kildesgårdsvej					
1,00	Søndervænget	53	Allinge Børnehus flytter retur fra genhusning	Ingen ændringer	-	Ejendom renoveres
	Kildesgårdsvej					
0,13	Søndervænget	53	Allinge Børnehus flytter retur fra genhusning	Ingen ændringer	Køkkenpersonale ansættes	Ejendom renoveres + produktionskøkken
	Kildesgårdsvej					
4A og 4B:	Pileløkken	53	Allinge Børnehus flytter til nyt børnehus på Pileløkken	Ingen ændringer	Køkkenpersonale ansættes	Nybyggeri med produktionskøkken
	Kildesgårdsvej					Evt. salg af en ejendom

Anlæg -generelle forbehold

Der er indhentet overslagspriser, men for alle scenarier gælder det, at projektet skal i udbud, hvilket kan medføre ændrede priser.

Vedrørende scenarie 4a og 5a tages der forbehold for, at projektmateriale fra Nexø Børnehus kan genbruges i et vist omfang.

Drift - genhusning

Situationen betyder at perioden med genhusning bliver længere, hvilket vil medføre yderligere udgifter til genhusning af børnene.

De økonomiske konsekvenser ved valg af et konkret scenarie belyses i en kommende sagsindstilling, efter at det er besluttet, om der skal renoveres på Søndervænget 4, eller bygges nyt på Pileløkken.

Bilag

Bilag 1 - scenarier, skitser og noter

Bilag 2 - Allinge Børnehus - Tejn Børnehus - senarier endelig - 27-11-2025

Bilag 3 - anlægsoverslag midlertidig legeplads Pileløkken 24

Bilag 4 - Anlægsbevilling til etablering af nyt børnehus i Allinge - projektering

Bilag 5 - Nyt børnehus i Allinge

Bilag 6 - Mad og måltider i Dagtilbud 2025-2026

Bilag 7 - Tejn Børnehus Stueplan

Bilag 8 - Oversigtsbillede Tejn Børnehus

Punkt 8: Udarbejdelse af masterplan for DGI området

25/20991

Sagsgang

Natur-, Miljø- og Planudvalget indstiller

Erhvervs-, Bolig- og Beskæftigelsesudvalget indstiller

Økonomi- og Klimaudvalget indstiller

Kommunalbestyrelsen beslutter

Formål med sagen

Området omkring DGI-stadion skal byudvikles. Kommunalbestyrelsen har besluttet, at der skal indplaceres 120 nye almene boliger. Men området rummer et stadionanlæg og arealet er så stort, at der i fremtiden kan bygges flere boligbyggerier. Der er behov for en masterplan, som sætter vision og retning for den fremtidige samlede udvikling af området. Masterplanen skal definere storparcellerne for en fremtidig boligudbygning med henblik på et fremtidigt salg af kommunale arealer.

Kommunalbestyrelsen skal beslutte, om de vil afsætte midler til en masterplan.

Indstilling

Direktionen indstiller

- a) der gives en tillægsbevilling på 450.000 kr. i 2026 til bevilling 65 Administration til udarbejdelse af en masterplan og juridisk bistand for DGI-område finansieret af kassebeholdningen, og
- b) der i 2025 gives en tillægsbevilling på -90.000 kr. på bevilling 52 Teknik, natur og miljø, samt en tillægsbevilling på -360.000 kr. fra puljen til boligudvikling fra bevilling 43 Erhverv og bolig, som tilføres kassebeholdningen.

Beslutning Erhvervs-, Bolig- og Beskæftigelsesudvalget den 02-12-2025

Ad a) Anbefales.

Ad b) Anbefales.

Beslutning Natur-, Miljø- og Planudvalget den 03-12-2025

Indstillingen anbefales.

Sagsfremstilling

Hvad er en masterplan?

En masterplan er en langsigtet strategisk plan for udviklingen af et større byområde. Med en masterplan kan kommunalbestyrelsen lægge linjerne for en samlet udvikling af DGI-området, som er stort nok til at rumme mere end ét boligprojekt. Med masterplanen udvikler kommunalbestyrelsen en samlet vision for et område, hvor der kan arbejdes med en gennemgående landskabsstruktur, et fælles vej- og stisystem, som kobler området sammen med byen og en opdeling i kvarterer eller definition af storparceller til den fremtidige udvikling. På den måde kan kommunalbestyrelsen udvikle et attraktivt byområde med en identitetsskabende vision og samtidig optimere sine investeringer i infrastruktur, fordi masterplanen udpeger, hvordan området kan udbygges omkring en fælles infrastruktur. Der er brug for en masterplan som grundlag for at udstykke området i grunde, hvoraf én grund skal sælges til DAB Lejerbo og én eller flere yderligere grunde kan sælges til fremtidige boligprojekter eller andet formål. Masterplanen er således en forudsætning for at udarbejde en betinget købsaftale med DAB Lejerbo.

Hvis ikke der udarbejdes en masterplan, bliver det svært at indplacere de nye almene boliger i området. Der er risiko for, at de nye almene boliger kommer til at blive placeret uhensigtsmæssigt i forhold til en fremtidig udvikling. Det er også svært at tage stilling til, hvordan eventuelle fælles strukturer kan organiseres for området. Det drejer sig både om vejstruktur, anlæg til regnvandshåndtering og grønne strukturer med stisystem og beplantning. Det er hverken i kommunens eller DAB Lejrbos interesse, at de køber mere end strengt nødvendigt.

DGI-grunden

Matrikelgrænserne på og omkring DGI-anlægget er af ældre dato og giver ikke et meningsfuldt og veldefineret grundareal. Det areal, som er defineret på nedenstående luftfoto med gul stiplede streg er ca. 14,8 hektar. DAB-Lejerbo har udført nogle indledende studier, som peger på, at deres arealbehov er ca. 3-4 hektar for at opføre en boligbebyggelse med ca. 120 boliger i én-to etager. Det efterlader et betydeligt restareal, som der bør tages stilling til i sammenhæng med den konkrete indplacering af DAB Lejrbos almene boligbebyggelse.

Miljøundersøgelserne er gennemført. Resultaterne præsenteres i detaljer ved igangsætning af planarbejdet og indarbejdes som grundlag i masterplanen. Overordnet kan det konkluderes, at den største del af arealet syd for Torneværksvej kan planlægges til boliger i nuværende situation, og at hele arealet kan bringes i spil til boligformål i fremtiden.

De kommunalt ejede matrikler er markeret med magenta farve. Den stiplede gule streg viser oplæg til afgrænsning af masterplan.

Stadionanlægget – en begrænsning eller et potentiale?

Stadionanlægget består af fire jordvolde, som omringer en helt plan græsflade. Der er fire høje lysmaster, som kan oplyse anlægget. Anlægget er ca. 220 x 220 m (4,8 hektar) på udvendig side af jordvoldene, mens græsfladen i midten er 130 x 130 m. Anlægget ligger placeret som et centralt landskabsэлемент på arealet. Dette betyder, at arealerne omkring anlægget er relativt smalle i forhold til at indpasse en boligbebyggelse og opnå en effektiv arealudnyttelse.

Men anlægget har også potentialer. Dels benyttes det i dag til nogle få festival- og musikarrangementer, og dels giver det nogle rekreative muligheder. Den store flade i midten kan bruges til cirkus og lignende pladskrævende, men midlertidige behov – også i en fremtid med boliger omkring. Stadionanlægget bruges til dagligt til gåture, hundeluftning og kælkebakke, når der er sne.

Den nuværende drift er ekstensiveret og det betyder, at græsfladen ikke længere kan bruges som egentlig boldbane, og at lyset ikke kan garanteres at virke.

Masterplanen skal opfylde strategiske pejlemærker

Plan- og udviklingsstrategi 2024 indeholder en række strategiske pejlemærker for boliger og byudvikling. I masterplanen skal der arbejdes med, hvordan de udmøntes mere konkret.

Masterplanens indhold

Masterplaner kan være mere eller mindre detaljerede. I dette tilfælde ønskes en overordnet visionskitse, som kan disponere en hensigtsmæssig fremtidig udvikling af hele området. Arbejdet med masterplanen skal omfatte og resultere i:

- Overordnet arealanalyse med angivelse af fordele og ulemper for flere forslag (bevarelse eller fjernelse af jordvolde)
- Samlet visionskitse for et nyt boligområde på DGI-grunden i Rønne, med særligt fokus på fremtidig udbygning, bæredygtighed og arkitektonisk kvalitet
- Udkast til udstykninger (forskellige modeller med indbyg. tolerancer/buffer)
- Principiel illustrationsplan for hele områdets disponering, herunder
- Konkretisering af en samlet landskabsstruktur og afgrænsning af nogle storparceller dels til det almene boligprojekt og dels til ét eller flere fremtidige boligprojekter
- Områdets sammenhæng med byen i form af et samlet vej- og stisystem

Proces og tidsplan for en masterplan

Primo januar – ultimo januar: Udarbejdelse af overordnet volumenundersøgelse til første sparring med BRK

Februar. Temamøde for kommunalbestyrelsen eller et eller flere udvalg (afhænger af valgresultat og konstituering)

Februar. Bornholms Regionskommunes (administrationens) vurdering af indledende volumenundersøgelse

Primo marts – primo april. Udarbejdelse af endeligt forslag til overordnet masterplan

Workshop: 120 boliger i hhv. 1 og 2 etager indplaceres forsøgs-mæssigt omkring stadionanlægget. (Foto: Arkitema)

Historik

Sagen har sammenhæng med forskellige sager vedrørende udviklingen af DGI og almene boliger. Herunder gives en oversigt med links til sagerne:

- [Indkaldelse af idéer og forslag, boliger på DGI Stadion](#)
- [Midler til grundkapitallån](#)
- [Reservation af grundareal til nybyggeri af almene boliger, DGI-grunden](#)
- [Valg af bygherre til nye almene boliger på DGI-grunden](#)
- [Undersøgelse af miljøforhold på DGI forud for planlægning](#)
- [Lukket punkt: Økonomi forbundet med almenbolig projektet på DGI](#)

Økonomiske konsekvenser

En masterplan for udvikling af det samlede areal omkring DGI er et behov, som ikke tidligere har været fremsat. Der er derfor ikke afsat midler i budgettet til formålet.

Masterplanen skal være et forberedende arbejde for frasalg af kommunale storparceller til boligbyggeri. Udgiften forventes derfor opvejet af et kommende provenu fra salg af kommunal byudviklingsjord ved de fremtidige salg til dels det almene boligselskab og dels andre endnu ukendte investorer/ejendomsudviklere.

Udarbejdelse af en masterplan og juridisk bistand anslås til samlet 450.000 kr., hvoraf de 400.000 kr. er til konsulentbistand til udarbejdelse af en masterplan og 50.000 kr. er til advokatbistand.

Der blev den 27. februar 2025 givet en tillægsbevilling på 400.000 kr. til bevilling 52 Teknik, natur og miljø til gennemførelse af en kortlægning af miljøbelastningen på arealerne. Miljøundersøgelserne er gennemført for 309.936,50. Der er således et restbeløb på ca. 90.000, i 2025.

Der er i 2025 et mindreforbrug på bevilling 43 Erhverv og bolig under Pulje til boligudvikling, som kan medfinansiere udarbejdelsen af en masterplan.

Der søges dermed om en samlet tillægsbevilling til bevilling 65 Administration på 450.000 kr. i 2026, som finansieres af kassen. Til finansiering af dette gives i 2025 en tillægsbevilling på -90.000 kr. fra bevilling 52 Teknik, natur og miljø jf. ovenstående og en tillægsbevilling på -360.000 kr. til bevilling 43 Erhverv og bolig.

Punkt 9: Den videre proces for Nature Park

23/10330

Sagsgang

Natur-, Miljø- og Planudvalget indstiller

Økonomi- og Klimaudvalget indstiller

Kommunalbestyrelsen beslutter

Formål med sagen

Planklagenævnet har ved afgørelse af 13. marts 2023 ophævet tre af Nature Parks landzonetilladelser med den begrundelse, at en udvidelse af Nature Park er lokalplanpligtigt. Idet planloven har nogle begrænsninger i planlægning i kystnærhedszone, har administrationen anmodet advokatfirmaet Codex om deres vurdering af, hvad der skal til for, at planlovens bestemmelse om planlægning i kystnærhedszonen, kan anses for at være opfyldt. Advokatfirmaet har udarbejdet et notat herom, som tillige indeholder en risikovurdering.

Konklusionen i notatet er, at da lovforarbejder og praksis ikke nærmere definerer, hvornår et anlæg kan anses for at være et ”større anlæg”, kan det ikke vides, hvordan de statslige myndigheder vil vurdere sagen. Der er således en risiko for, at Plan- og Landdistriktsstyrelsen vil nedlægge veto mod et udkast til lokalplan, når det sendes i høring. Der er også risiko for, at selv om lokalplanen bliver vedtaget, at Planklagenævnet vil ophæve lokalplanen ved en påklage. Omvendt kan det ikke udelukkes, at den eksisterende fodboldsgolfbane og trætopsbane sammen vil udgøre et ”større anlæg” og dermed opfylde planloven.

Kommunalbestyrelsen skal beslutte, om administrationen skal gå videre med sagen i forhold til, at det ikke vides, hvordan de statslige myndigheder vil vurdere sagen. Hvis kommunalbestyrelsen vælger at gå videre med sagen, vil administrationen lave en igangsætningssag, hvor sagen vil blive screenet på sædvanlig vis for at vurdere, hvad der kan lade sig gøre eller ikke lade sig gøre i forhold til de øvrige regler, som skal iagttages. Screening er således ikke foretaget endnu. Hvis kommunalbestyrelsen vælger ikke at gå videre med sagen, vil Nature Park ikke kunne udvide sin virksomhed i kystnærhedszonen med to discgolfbaner og en aktivitets-sø.

Indstilling

Direktionen indstiller, at Kommunalbestyrelsen vedtager, om

- a) administrationen skal arbejde videre med sagen, eller
- b) administrationen skal ikke arbejde videre med sagen.

Beslutning Natur-, Miljø- og Planudvalget den 03-12-2025

Indstilling b) anbefales.

Søren Schow kan ikke medvirke, idet han ønsker at anbefale indstillingens pin a).

Sagsfremstilling

Nedenfor fremgår sagens forløb efter Planklagenævnets afgørelse af 13. marts 2023 om ophævelse af en landzonetilladelse til en ny discgolfbane, en landzonetilladelse til en aktivitets-sø, og en lovliggørende landzonetilladelse til en ulovligt anlagt discgolfbane. Det bemærkes, at i og med at klagesystemet er således, at Planklagenævnet kan ophæve landzonetilladelser, hvis der klages over regionskommunens afgørelser, inden for en given klagefrist, har ansøger ikke et retskrav på, at få en landzonetilladelse eller en lokalplan.

1. Ministerens afslag på, at Nature Parks projekt kan være med i forsøgsordning

Kommunalbestyrelsen vedtog den 21. december 2023, se bilag 1, at kommunen skulle ansøge Plan- og Landdistriktsstyrelsen (ministeren for byer og landdistrikter) om, at Nature Parks projekt kunne godkendes som et projekt under ”forsøgsordningen for kyst- og naturturisme”. Begrundelsen for ansøgningen var begrænsningerne for planlægning i kystnærhedszonen, da det var administrationens vurdering, at der ikke kunne planlægges for det ønskede projekt. Projektet omfattede bl.a. indholdet af de tre ophævede landzonetilladelser, et tårn på 45 meter, og ni overnatningshytter.

Ministeren for byer og landdistrikter gav ved brev af 13. november 2024 afslag på, at projektet kunne godkendes som forsøgsprojekt. I følgebrevet til afslaget oplyste ministeren, at det var ministeriets (By-, Land- og Kirkeministeriets) vurdering, at projektet formentlig ville kunne gennemføres inden for gældende regler i planloven. Ministeren havde derfor bedt Plan- og Landdistriktsstyrelsen om at gå i dialog med regionskommunen. Brevet var stilet til Bornholms borgmester, som videresendte afslaget og brevet fra ministeren til orientering til kommunalbestyrelsen den 15. november 2024.

2. Plan- og Landdistriktsstyrelsens udtalelse om, at planlægning vil være vanskelig

På baggrund af ministerens afslag og følgebrev rettede administrationen henvendelse til Plan- og Landdistriktsstyrelsen. Administrationen havde herefter et møde med de relevante statslige myndigheder den 2. december 2024.

På mødet oplyste Styrelsen for Grøn arealoplægning og Vandmiljø, at i forhold til de nationale landskabsinteresser burde skovtårnet være 10-20 meter og ikke 45 meter. Derudover henviste Plan- og Landdistriktsstyrelsen til hotelbegrebet i forhold til hytterne, hvad der bl.a. indebærer, at der skulle være en hotelkerne med reception, restaurant, o.lign.

Ved mail af 12. juni 2025 afgav Plan- og Landdistriktsstyrelsen imidlertid en vejledende udtalelse i forhold til kystnærhedszonen, hvor de oplyste, at en udvidelse af aktiviteterne i Nature Park vurderes vanskelig at gennemføre i henhold til reglerne for planlægning i kystnærhedszonen, idet ferie- og fritidsanlæg i kystnærhedszonen – og dermed også udvidelser af eksisterende anlæg – kun kan ske i forbindelse med eksisterende bysamfund eller større ferie- og fritidsbebyggelser.

Plan- og Landdistriktsstyrelsens vurdering var dermed ikke i overensstemmelse med By-, Land- og Kirkeministeriets umiddelbare vurdering om, at projektet formentlig ville kunne gennemføres inden for de gældende regler i planloven.

3. Advokatfirmaet Codex og deres notat om planlægning i kystnærhedszone

Administrationen har på baggrund af begrænsningerne i planlægning i kystnærhedszone, og de divergerende svar fra staten, anmodet advokatfirmaet Codex om deres vurdering af, hvad der skal til for, at planlovens bestemmelse om planlægning i kystnærhedszonen, kan anses for at være opfyldt. Administrationen har afgrænset spørgsmålet til indholdet af de tre ophævede landzonetilladelser, dvs. to discgolfbaner og en aktivitets-sø. Advokatfirmaet har udarbejdet et notat herom af 30. september 2025, se bilag 2.

Af notatet fremgår det, at ferie- og fritidsanlæg skal lokaliseres efter sammenhængende turistpolitiske overvejelser og kun **i forbindelse med eksisterende bysamfund eller større ferie- og fritidsbebyggelser.**

Det lægges til grund, at planlægning for ferie- og fritidsaktiviteter på ejendommen *ikke* vil opfylde kravet i planloven om at være placeret i forbindelse med eksisterende bysamfund. Der lægges i den forbindelse vægt på ejendommens placering i det åbne land uden nogen direkte tilknytning til eksisterende bysamfund. Den nærmeste by i byzone er således beliggende ca. 3,9 km fra ejendommen, og afstanden til landsbyen Rø er ca. 1,85 km

For så vidt angår en tilknytning til **større ferie- og fritidsbebyggelser** vil vurderingen bero på om det eksisterende anlæg på ejendommen, dvs. fodboldgolfbanen og trætopsbanen i sig selv kan siges at udgøre større ferie- og fritidsbebyggelser.

Større ferie- og fritidsbebyggelser udgør i henhold til lovforarbejderne, feriehoteller, ferie-centre, campingpladser, vandrehjem, lystbådehavne og **større aktivitetsanlæg som golfbaner, sommerlande og lignende.**

Hverken forarbejderne eller praksis bidrager imidlertid med nogen nærmere definition på, hvornår et anlæg kan anses for at være ”større” og dermed opfylde betingelsen om dette. Advokatfirmaet kan derfor ikke på det foreliggende grundlag udelukke, at den eksisterende fodboldgolfbane og trætopsbaner sammen vil kunne udgøre et sådant større anlæg.

Advokatfirmaet bemærker til dette, at såfremt regionskommunen ønsker at arbejde for et plangrundlag for det ønskede projekt, er det vurderingen, at der skal argumenteres for, at de eksisterende aktiviteter har et sådant omfang, at den ønskede udvidelse ikke vil virke dominerende i forhold til eksisterende forhold. Der skal herudover efter deres opfattelse

kunne argumenteres for, at den ønskede udvidelse med sin placering ca. 2,4 km fra kysten, hverken vil virke dominerende i sammenhæng med de eksisterende aktiviteter på ejendommen eller i forhold til det omgivende kystlandskab og i øvrigt ikke opsplitter en ubebygget kyststrækning.

Advokatfirmaet påpeger videre, at større ferie- og fritidsbebyggelser i planlovens kontekst ikke er noget veldefineret begreb. Dette betyder, at der er rum for, at regionskommunen sagligt kan argumentere for, at de eksisterende aktiviteter på ejendommen udgør et sådant anlæg.

Advokatfirmaet påpeger imidlertid samtidig, at det også betyder, at Planklagenævnet i forbindelse med en eventuel klagesag, ligesom Plan- og Landdistriktsstyrelsen, uagtet kommunens argumentation, vil kunne komme frem til, at fodboldgolfsbanen og trætopsbanerne ikke udgør et sådant anlæg. Konsekvensen heraf vil være, at det ikke vil være muligt at lovliggøre den allerede etablerede discgolfbane (hvor landzonetilladelsen blev ophævet) og eventuelle andre aktiviteter, der etableres i perioden mellem lokalplanens vedtagelse og en klagesags afslutning.

Derudover kan ministeren for byer og landdistrikter fremsætte veto med henvisning til de særlige hensyn ministeren varetager, herunder de nationale planlægningsinteresser i kystområderne. Det kan således ikke udelukkes, at Plan og Landdistriktsstyrelsen i overensstemmelse med indholdet af deres vejledende udtalelse af 12. juni 2025, vil nedlægge veto i medfør af planloven mod et lokalplanforslag for ejendommen. Hvis staten nedlægger veto til et udkast til lokalplan, vil der ikke kunne vedtages en lokalplan.

Selv om ministeren ikke nedlægger veto og lokalplanen vedtages endeligt, vil lokalplanen kunne påklages til Planklagenævnet. Det forhold, at styrelsen ikke har nedlagt et veto, vil ikke være til hinder for, at Planklagenævnet er af en anden vurdering end styrelsen, hvorfor der kan være risiko for, at lokalplanen bliver ophævet af Planklagenævnet, hvis lokalplanen påklages.

Nature Parks bemærkninger til sagen

Nature Park er blevet hørt i sagen og har ved mails af 4. november 2025 fremført, følgende:

- 1: Nature Event er i besiddelse af 45 ha, (450.000 m²) hvoraf parken har aktiviteter på 23 ha. (230.000 m²), i advokatnotatet fremgår ingen steder størrelsen på Nature Park. Advokaten fra Codex er ikke orienteret om størrelsen og har ikke taget højde for det i deres notat.
- 2: Der gøres opmærksom på, at Nature Park ligger midt i zone 5 i kommuneplan 2020.
- 3: Der skrives, at de ønskede placeringer ligger ca. 2,4 km fra kysten. Den rigtige afstand er 2,6 km og 2,7 km. fra kysten.
- 4: Jeg ønsker, at mail om prioritering bliver vedhæftet sagsfremstillingen.
- 5: Brændegårdshaven er på i alt 10.3 ha (103.750 m²), imens Nature Park er på 23 ha (230.000 m²).

Ovenstående oplysninger fra ansøger medfører ikke en ændret vurdering af sagen hos administrationen.

Det er korrekt, at Nature Park ligger i zone 5, 6 og 7 i kommuneplanens turistpolitiske afsnit. Dette har imidlertid ikke noget at gøre med vurderingen af, om der er tale om et ”større anlæg”.

Det er også korrekt, at det i en mail fremgår, at sagen vil blive prioriteret i forhold til tidspunkt for behandling af sagen, pga., at der er tale om en lovliggørelsessag, idet Nature Park i forhold til prioritering af sager, er placeret som erhverv og dermed er lavere prioriteret end samfundskritiske lokalplaner og lokalplaner for boliger. For nærværende er der generelt ca. 5 års køtid for at få udarbejdet en lokalplan, og vurderingen af, hvornår sagen kan behandles beror på, hvilke andre sager der er på det pågældende tidspunkt. Det forhold at administrationen har arbejdet med sagen løbende beror på, at der er blevet ansøgt om et forsøgsprojekt, og at administrationen har prøvet at få belyst sagen, som beskrevet ovenfor under sagsfremstillingen.

Det er korrekt, at målene indenfor kystnærhedszonen kan variere alt efter, hvor man måler fra. Men så længe, at det ligger indenfor 3 km, ligger det i kystnærhedszone. Så om afstanden er ca. 2,4 km eller 2,7 km har ingen betydning.

Administrationen er uenig i, at der i dag er aktiviteter på i alt 23 ha. Omkring 4,2 ha udgør forlystelser med en tilladelse, dvs. en fodboldgolfbane på ca. 1,5 ha og en trætopsklatrebane på ca. 3 ha. (arealet på klatrebanen er et skønnet areal, da arealet ikke er synligt på administrationens digitale kortløsninger). Derudover er der 1,5 ha, som udgør noget parkareal, bebyggelser og quizlabyrinth (det er et skønnet areal, da arealet ikke er synligt på administrationens digitale kortløsninger) og omkring 0,29 ha parkeringsarealer. Derudover er der veje og stier på ejendommen, hvor man kan gå tur i dagtimerne. Der henvises til bilag 3, som viser et kort over de eksisterende aktiviteter og de ønskede 3 aktiviteter.

Konklusion

Der er en risiko for ved planlægning i kystnærhedszonen, at Plan- og Landdistriktsstyrelsen vil nedlægge veto mod et udkast til lokalplan, når det sendes i høring, og hvis lokalplanen bliver vedtaget, at Planklagenævnet vil ophæve lokalplanen ved en påklage. En ophævelse vil betyde, at der er brugt tid på at lave en lokalplan og miljøgodkendelse af plan og projekt.

Omvendt vil en udvidelse af Nature Park ikke kunne ske i kystnærhedszonen, hvis der ikke prøves at lave en lokalplan, selv om der er en risiko herved.

Det bemærkes dertil, at det fremgår af dagsordenspunktet fra december 2023, at de to naboer er bekymrede for gener fra Nature Parks aktiviteter. Derudover blev landzonetilladelserne i sin tid påklaget til Planklagenævnet.

Den videre proces

Hvis kommunalbestyrelsen vælger at gå videre med sagen, vil administrationen lave en igangsætningssag, hvor sagen vil blive screenet på sædvanlig vis for at vurdere, hvad der kan lade sig gøre eller ikke lade sig gøre i forhold til de øvrige regler, som skal iagttages.

Hvis kommunalbestyrelsen vælger ikke at gå videre med sagen, vil Nature Park ikke kunne udvide sin virksomhed i kystnærhedszonen med to discgolfbaner og en aktivitets-sø.

Nature Park vil kunne fortsætte sin hidtidige virksomhed, som ikke omfatter de tre ophævede landzonetilladelser.

Økonomiske konsekvenser

Klik her for at skrive økonomiske konsekvenser

Bilag

Bilag 1 - Dagsordenspunkt om ansøgning af projekt i Rø til forsøgsordning for naturturisme

Bilag 2 - Notat af 30. september 2025 om lokalplan for fritidsanlæg i kystnærhedszone

Bilag 3 - Arealdisponering

Punkt 10: Anlægsbevillinger til etablering af pladser til Miljøer

23/10795

Sagsgang

Natur-, Miljø- og Planudvalget indstiller

Økonomi- og Klimaudvalget indstiller

Kommunalbestyrelsen beslutter

Formål med sagen

BOFA har fået godkendt en samlet anlægsbevilling på 13 mio. kr. til etablering af pladser til Miljøer. BOFA har pr. 11. november 2025 etableret 97 midlertidige og permanente pladser ud af 100 pladser (til kuber, nedgravet materiel og beholdere på hjul). Der er behov for en yderligere forhøjelse af anlægsbevillingen på 4,1 mio. kr., for at komme helt i mål med etableringen af permanente pladser.

Center for Miljø, Plan og Kultur, BOFA søger om en tillægsbevilling til anlægsbevilling på 4,1 mio. kr. (udgifter) til færdiggørelse af pladser til Miljøer, samt en tillægsbevilling til anlægsbevilling på -4,1 mio. kr. (indtægter) til låneoptagelse.

Indstilling

Direktionen indstiller, at

- Etablering af pladserne til Miljøerne færdiggøres, idet de bevillingsmæssige konsekvenser godkendes, jf. afsnittet økonomiske konsekvenser.

Beslutning Natur-, Miljø- og Planudvalget den 03-12-2025

Anbefales.

Sagsfremstilling

BOFA bad om forhøjet anlægsbevilling i marts 2025. Nu er der behov for yderligere en forhøjelse, da BOFA i løbet af foråret er blevet mødt med nye krav om længere vigepladser og andre nedgravede beholdere på to pladser.

I tabellen nedenfor uddybes de to årsager samt de estimerede meromkostninger:

Årsag	Estimeret meromkostning
Vejmyndigheden har af trafiksikkerhedsmæssige årsager, stillet krav om vigeplads ved etablering af Miljøer i landzone på enten 4m eller 6m bredde – afhængig af den tilladte hastighed på vejen. Derudover skal vigepladsen have samme belægning som vejen.	Pris per plads med asfalt: ca. 100.000 kr. Pris per plads med stabilgrus: ca. 25.000 kr.
Dette har gjort at omkring 50 pladser er blevet udvidet fra knap 100 m ² til i gennemsnit 250 m ² .	I alt for de ca. 50 pladser: 3.500.000 kr.
Vigepladserne er på mellem 80 og 132 m ² befæstet areal. Ca. 30 pladser med asfalt, ca. 20 med stabilgrus.	
Fredningsnævnet har pålagt BOFA at etablere 2 pladser med nedgravede JocaWaste beholdere, hvilket er væsentligt dyrere end kube-løsningen.	Merpris i etableringsomkostninger for de to nedgravede pladser: 300.000 kr.

Uforudsete udgifter	300.000 kr.
I alt	4.100.000 kr.

Låneoptagelse til projektet

Der er etableret en byggekredit i KommuneKredit til formålet, således at der ikke sker et likviditetstræk på kassebeholdningen hen over anlægsperioden. Når anlægsperioden er afsluttet konverteres byggekreditten til lån.

Lånet optages som et 20-årigt lån.

Det endelige lån til projektet kan først opgøres efter BOFAs årsregnskab er opgjort, da låneadgangen i hvert regnskabsår er begrænset til investeringsudgiften med fradrag af opkrævede drifts- og anlægsindtægter, der ikke er afholdt udgifter for (overskud).

BOFA har intet overskud i 2024 og 2025, hvorfor hele investeringen kan lånefinansieres.

Bevillingerne gives inkl. moms, idet der ikke kan afløftes moms på affaldsydelser.

Økonomiske konsekvenser

Center for Miljø, Plan og Kultur, BOFA søger om tillægsbevilling til projektet.

Bevillingsmæssige konsekvenser vedr. anlæg

Kommunalbestyrelsen godkendte den 30. maj 2024 en anlægsbevilling på 10 mio. kr. til etablering af pladser til Miljøer samt en anlægsbevilling på -10 mio. kr. til låneoptagelse.

Dernæst godkendte Kommunalbestyrelsen den 27. marts 2025 en forhøjelse af anlægsbevillingen på 3 mio. kr. (udgift), samt en anlægsbevilling på -3 mio. kr. til låneoptagelse. Nuværende anlægsbevillinger udgør derved 13 mio. kr. (udgift) til projektet samt -13 mio. kr. (indtægt) til låneoptagelse.

Sagen medfører, at der skal gives en ekstra tillægsbevilling til anlægsbevillingen på 4,1 mio. kr. (udgift) til færdiggørelse af pladser til Miljøerne, således at den samlede anlægsbevilling til projektet herefter udgør 17,1 mio. kr. (udgift).

Samtidig skal der gives en tillægsbevilling til anlægsbevilling på -4,1 mio. kr. (indtægt) til yderligere låneoptagelse, således at den samlede anlægsbevilling til projektet herefter udgør -17,1 mio. kr. (indtægt).

Tabel 1 Ændring af anlægsbevillinger (i hele mio. kr.)

Udvalg	Center	Projekt	U/I	Eksisterende	Ændring	Korrigeret bevilling
NMPU	MPK	Etablering af pladser til Miljøer	Udgift	13,0	4,1	17,1
ØKU	ØP	Låneoptagelse til projektet	Indtægt	-13,0	-4,1	-17,1
Ændring af anlægsbevillinger i alt				0	0	0

Der skal tilsvarende gives en tillægsbevilling til rådighedsbeløb på 4,1 mio. kr. (udgift) til etablering af pladser til Miljøer, samt en tillægsbevilling til rådighedsbeløb på -4,1 mio. kr. (indtægt) til låneoptagelse.

Tabel 2 Tillægsbevilling til rådighedsbeløb/budgetændring (i hele mio. kr.)

Udvalg	Center	Projekt	U/I	Budgetår	Budgetår	Konsekvenser i overslagsår		
				2025	2026	2027	2028	2029
Tillægsbevilling/ budgetændring:								
NMPU	MPK	Etablering af pladser til Miljø	Udgift	1,5	2,6	0,0	0,0	0,0
Finansiering:								
ØKU	ØP	Låneoptagelse til projektet	Indtægt	-1,5	-2,6	0,0	0,0	0,0
I alt				0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Kassebeholdningen *				0,0	0,0	0,0	0,0	0,0

* + = forøgelse af kassebeholdningen og - = forbrug af kassebeholdningen.

Udgifterne til det større lån afdrages via forhøjelse af takster. Afhængigt af fremtidige takststrukturer, vil beløbet være mellem 20 og 60 kr. pr. år pr. bolig.

Alle beregninger er med udgangspunkt i de for nærværende kendte forhold.

Punkt 11: Anlægsbevillinger til opførelse af ståltårn på Kongemindet - ændring

24/21625

Sagsgang

Natur-, Miljø- og Planudvalget indstiller

Økonomi- og Klimaudvalget indstiller

Kommunalbestyrelsen beslutter

Formål med sagen

Kommunalbestyrelsen godkendte den 27. februar 2025 model B i den fremlagte sag ([Link til sagen](#)) om overbygningen på Kongemindet i Almindingen.

Valget af model B medfører, at der skal fremstilles og opføres et ståltårn, der er identisk med det nu nedtagne og kasserede ståltårn.

Der er givet tilsagn om et statstilskud på i alt 2.000.000 kr. til projektet.

Kommunen har den 10. april 2025 modtaget et endeligt tilsagnsbrev fra Slots- og Kulturstyrelsen. Tilsagnsbrevet er vedlagt som bilag.

På den baggrund skal projektøkonomien justeres. Idet både udgifts- og indtægtssiden skal forhøjes med samme beløb, er nettovirkningen nul kroner.

Indstilling

Direktionen indstiller, at

- projektets økonomi justeres som følge af tilsagn om eksternt tilskud, idet de bevillingsmæssige konsekvenser godkendes, jf. afsnittet økonomiske konsekvenser.

Beslutning Natur-, Miljø- og Planudvalget den 03-12-2025

Anbefales.

Sagsfremstilling

Der er på finansloven 2025 afsat 2.000.000 kr. til et projekttilskud til opførelse af et nyt ståltårn som overdel til Kongemindet i Almindingen.

Kommunen har den 7. februar 2025 indsendt budget og tidsplan for anvendelse af projekttilskuddet til Slots- og Kulturstyrelsen. Projektbeskrivelsen og budgettet blev godkendt af kommunalbestyrelsen den 27. februar 2025. Overslagsprisen for opførelse af en ny kopi af det gamle tårn lød på 4.500.000 kr. Slots- og Kulturstyrelsen har godkendt budgettet.

Tilskuddet ydes på grundlag af projektbeskrivelsen og budget for projektet. Projektperioden løber fra april 2025 til og med 30. juni 2026.

Tilskuddet udbetales i to rater:

- 1. rate på 1.000.000 kr. er udbetalt 14. april 2025
- 2. rate på 1.000.000 kr. forventes udbetalt 1. december 2025

Projektet er besluttet som en nyopførelse af det eksisterende kasserede ståltårn 1:1, så vidt det er muligt ift. krav i gældende bygningsreglement. Det tilstræbes således, at der kan benyttes samme statiske system og profildimensioner, som på det tidligere tårn – dog efter gældende normer og regler, samt med en opførelsesmåde som gør fremtidig drift og vedligehold af ståltårnet i fremtiden mere smidigt. Målet er at kunne nedtage tårnet i sektioner for fremtidig vedligeholdelse.

Tilbudsmaterialet vedrørende stålarbejdet udbydes i hovedentreprise i henhold til tilbudsloven i december 2025 og ståltårnet forventes færdigopsat maj 2026.

Nuværende projektøkonomi

Anlægsbevilling

Kommunalbestyrelsen har godkendt anlægsbevillingen til projektet på nedenstående møder.

Projektet er finansieret af den disponible anlægspulje til kommunale bygninger.

Tabel A Anlægsbevilling

Mødedato	
30. april 2020	1.500.000 kr.
13. oktober 2022	2.284.600 kr.
Samlet bevilling pt.	3.784.600 kr.

Rådighedsbeløb

Tabel B Specifikation af rådighedsbeløb/restbudget

Afsat rådighedsbeløb i budget 2020	1.500.000 kr.
PL-regulering af rådighedsbeløb ifm. budgetoverførsel til 2021	10.320 kr.
PL-regulering af rådighedsbeløb ifm. budgetoverførsel til 2022	61.166 kr.
Forhøjelse af rådighedsbeløb 13. oktober 2022	2.284.600 kr.
PL-regulering af rådighedsbeløb ifm. budgetoverførsel til 2023	146.951 kr.
PL-regulering af rådighedsbeløb ifm. budgetoverførsel til 2024	64.901 kr.
PL-regulering af rådighedsbeløb ifm. budgetoverførsel til 2025	45.686 kr.
I alt budgetlagt	4.113.624 kr.
Forbrugt i årene 2020 til 2024	-1.576.912 kr.
Restbudget pr. 12. november 2025	2.536.712 kr.

Økonomiske konsekvenser

Center for Trafik, Ejendomme og Drift søger om tillægsbevillinger til projektet som følge af det modtagne tilsagn om eksternt tilskud.

Bevillingsmæssige konsekvenser vedr. anlæg

Anlægsbevilling

Jf. tabel A i sagsfremstillingen er der givet en anlægsbevilling på 3.784.600 kr. til istandsættelse af Kongemindet i Almindingen.

Sagen medfører, at der skal gives en tillægsbevilling til anlægsbevilling på 2.000.000 kr., således at den samlede anlægsbevilling til projektet herefter udgør 5.784.600 kr. (udgift).

Sagen medfører også, at der skal gives en anlægsbevilling til tilskud på -2.000.000 kr. (indtægt), (tabel 1).

Tabel 1 Ændring af anlægsbevillinger (i hele kr.)

Udvalg	Center	Projekt	U/I	Eksisterende bevilling	Ændring	Korrigeret bevilling
NMPU	TED	Kongemindet, opførelse af nyt ståltårn	Udgift	3.784.600	2.000.000	5.784.600
NMPU	TED	Kongemindet, opførelse af nyt ståltårn	Indtægt	0	-2.000.000	-2.000.000
Ændring af anlægsbevillinger i alt				3.784.600	0	3.784.600

Rådighedsbeløb

Der skal tilsvarende gives en tillægsbevilling til rådighedsbeløb i 2025 på 2.000.000 kr. (udgift), og en tillægsbevilling til rådighedsbeløb i 2025 til tilskud på -2.000.000 kr. (indtægt), (tabel 2).

Tabel 2 Tillægsbevilling til rådighedsbeløb/budgetændring (i hele kr.)

Udvalg	Center	Projekt	U/I	Budgetår	Budgetår	Konsekvenser i overslagsår		
				2025	2026	2027	2028	2029
Tillægsbevilling / budgetændring:								
NMPU	TED	Kongemindet, opførelse af nyt ståltårn		2.000.000	0	0	0	0
NMPU	TED	Kongemindet, opførelse af nyt ståltårn, tilskud		-2.000.000	0	0	0	0
Finansiering:								
				0	0	0	0	0
I alt				0	0	0	0	0
Kassebeholdningen *				0	0	0	0	0

* + = forøgelse af kassebeholdningen og - = forbrug af kassebeholdningen.

Jf. tabel B i sagsfremstillingen udgør det resterende rådighedsbeløb til projektet pt. 2.536.712 kr. Det betyder, at der herefter vil være afsat rådighedsbeløb på 4.536.712 kr. til opførelse af det nye ståltårn.

Det forudsættes, at der ikke anvendes flere midler til projektet end højst nødvendigt.

Projekttilskuddet er givet på følgende vilkår:

Tilskuddet skal anvendes iht. den indsendte projektbeskrivelse, herunder de oplyste aktiviteter samt tidsplan for projektet. Hvis der sker væsentlige ændringer, skal de godkendes af Slots- og Kulturstyrelsen. I modsat fald bortfalder tilskuddet.

Bevillingsmæssige konsekvenser vedr. drift

Der er ingen væsentlige driftsændringer, eller øgede driftsudgifter, hvorfor disse kan afholdes inden for det eksisterende driftsbudget under bevilling 55 Ejendomme og service.

Bilag

Endeligt tilsagnsbrev - SLKS

Punkt 12: Driftsbevilling til anlæg af to stier mellem Gudhjem, Rønne og Boderne

25/21810

Sagsgang

Natur-, Miljø- og Planudvalget orienteres

Økonomi- og Klimaudvalget orienteres

Formål med sagen

Bornholms Regionskommune har søgt Dansk Kyst- og Naturturisme om midler til at styrke Bornholms rekreative infrastruktur, og fået tilsagn om op til 1.850 mio.kr. til et projekt, der i løbet af 2026 skal realisere to nye stiforbindelser på Bornholm. Natur-, Miljø- og Planudvalget orienteres hermed om projektet.

Indstilling

Direktionen indstiller

- Sagen til orientering.

Beslutning Natur-, Miljø- og Planudvalget den 03-12-2025

Anbefales.

Sagsfremstilling

Bornholms Regionskommune har søgt Dansk Kyst- og Naturturisme om midler til et projekt, der skal realisere to nye stiforbindelser på Bornholm. På den baggrund har Dansk Kyst- og Naturturisme givet et tilsagn på op til 1.850 mio. kr. til projektet.

Formålet med projektet er at styrke Bornholms rekreative infrastruktur med udgangspunkt i Højlyngsstien og Den Grønne Bølge. Projektet skaber et sammenhængende stiforløb mellem Rønne og Gudhjem. Der vil også blive arbejdet for at realisere et stiforløb, der binder Almindingen sammen med Boderne via Aakirkeby og Læsåen. Projektet skal understøtte, at det nye Trailcenter Rytterknægten i Almindingen, hvor Højlyngsstien i dag passerer, bliver knudepunkt for den rekreative infrastruktur på Bornholm. Derved er projektet med til at styrke den rekreative sammenhæng mellem kystområderne og Den Grønne Bølge.

Projektet indgår som del af Dansk Kyst- og Naturturisme udmøntning af Erhvervsministeriets midler til realisering af udviklingsplaner for turismen.

Illustration: Illustrationen viser i hovedtræk forløbet af de to ønskede stiforbindelser indtegnet med blå og pink. De præcise forløb fastlægges i løbet af projektperioden. Langdistanceruterne Kyststien og Højlyngsstien er indtegnet med orange.

Projektet gennemføres i tre faser:

1. Kortlægning og planlægning

Første skridt bliver at kortlægge og endeligt identificere potentielle knudepunkter og deres funktioner samt hvilke ruteforløb, der er mest oplagte og realistiske at arbejde videre med. Her vil Bornholms Regionskommunes samarbejde med Naturstyrelsen, Dansk Kyst- og Naturturisme samt relevante lokale aktører og lodsejere være afgørende.

2. Stuedformning og facilitetsetablering

Der skal etableres nye trampetier, hvor det er muligt og eksisterende skov- og naturstier vil også blive anvendt, så de sammen skaber en tydelig rød tråd mellem Rønne og Højlyngsstien og videre til Gudhjem samt mellem Almindingen og Boderne. Cykelveje kan indgå, hvor det er muligt og de har den rette kvalitet eller der ikke er andet valg. Der vil blive arbejdet for etablering af 1-2 knudepunkter med inspiration fra mødestederne, der er etableret som et led i 4-Kløver-Klyngens projekt og trailcenterprojektet.

3. Formidling og forankring

Der skal gennemføres dialog med turismeerhvervet om de nye outdoormuligheder og fastlægges et kommunikationskoncept for formidlingen af de nye stiforløb. Det nye stiforløb vil blive præsenteret digitalt via kortmateriale, og via eksisterende online platforme, så både turister og lokale let kan finde vej. Denne opgave varetages i tæt samarbejde med Destination Bornholm.

Projektaftalen løber fra 01-08-2025 til 31-12-2026. Der er ikke mulighed for forlængelse.

Dansk Kyst- og Naturturisme bidrager til projektet med op til 1.850.000 kr. ex moms. jf. følgende foreløbige budget.

Budget

Udgifter	Kr.
Projektledelse (BRK)	400.000
Anlægs- og etableringsomkostninger	1.275.000
Mødeomkostninger o. lign.	75.000

Ekstern bistand til projektmodning mv.	100.000
Budget i alt	1.850.000

Den samlede anlægssum kan blive større afhængig af yderligere fundraising til projektet.

Med midlerne fra Dansk Kyst- og Naturturisme kan Bornholm skabe et unikt sammenhængende stiforløb, der vil fremme helårsturisme, gavne borgernes og besøgendes sundhed og give lettere adgang til øens mangfoldige natur. Projektet flugter direkte med de overordnede ambitioner i Bornholms turismestrategi og Udviklingsplan 2030 om at styrke øens outdoorprofil, skabe meromsætning hos det lokale erhvervsliv og forbedre livskvaliteten for både gæster og fastboende.

Økonomiske konsekvenser

Der forventes et bidrag fra Bornholms Regionskommune til projektet på yderligere minimum 185.000 kr. i løbet af projektperioden.

Kommunalbestyrelsen har tidligere besluttet at ubrugte midler fra Grøn Tilskudspulje på 971.000 kr. skal bruges på en stiforbindelse mellem Rønne og Almindingen samt mere vild natur i byerne. Det forventes at mindst halvdelen af disse midler vil indgå som Bornholms Regionskommunes medfinansiering i stiprojektet, herunder til projektledelse.

Den nye kommunalbestyrelse vil blive anmodet om en anlægsbevilling til projektet primo 2026.

Punkt 13: Offentlig høring af forslag til Tillæg 1 til spildevandsplanen 2023 – 2027

23/21593

Sagsgang

Natur- og Miljøudvalget, indstiller

Økonomi- og Planudvalget, indstiller

Kommunalbestyrelsen, beslutter

Formål med sagen

Bornholms Regionskommune har til hensigt årligt at udarbejde et opsamlende tillæg til den gældende spildevandsplan 2023- 2027, så bl.a. plangrundlaget for Bornholms Spildevand A/S projekter løbende kan implementeres.

Herudover rummer et tillæg til den gældende spildevandsplan mulighed at nyopstående behov for projekter kan igangsættes tidligere samt at eventuelle fejl i planen løbende kan rettes.

Tillæg 1 til spildevandsplan 2023-2027 er et opsamlende tillæg af løbende rettelser samt oplyste matrikler, der skal afgive areal eller have pålagt servitutter for at implementere spildevandsplan 2023-2027.

Indstilling

Direktionen indstiller, at

- forslag til opsamlende tillæg 2024 til spildevandsplanen 2023 - 2027 godkendes og sendes i 8 ugers offentlig høring.

Beslutning Natur-, Miljø- og Planudvalget den 03-12-2025

Anbefales.

Sagsfremstilling

Miljøbeskyttelsesloven fastsætter, at Bornholms Regionskommune skal have en spildevandsplan. Bornholms Regionskommunes gældende spildevandsplan 2023 – 2027 blev udarbejdet på et tidspunkt, hvor forsyningen, Bornholms Spildevand A/S ikke havde færdigprojekteret deres projekter for 2024. De kunne derfor på daværende tidspunkt ikke oplyse, præcis hvilke matrikler, der ville blive berørt af servitutter af deres planlagte projekter til påbegyndelse i 2024. Dette er nu faldet på plads og der er derfor behov for et opsamlende tillæg.

Derudover er der kommet en række rettelser til spildevandsplanen, som bliver inddraget i planen i samme ombæring. Det drejer sig om:

- Fejlrettelse af separatkloakering i Østermarie.
- Fejlrettelse af to ejendomme i Allinge, der skal separatkloakeres.
- To enkeltejendomme uden for kloakopland, der er blevet tilsluttet spildevandskloak efter aftale mellem Bornholms Spildevand A/S, Bornholms Regionskommune og grundejer.
- Vedtægter fra et spildevandslav
- Ændring af administrationspraksis for pejling af grundvandsstand i forbindelse med nedsivningsanlæg.
- Fejlrettelse af fire enkeltejendomme
- Fejlrettelse af et område i Vang, der er registreret som fælleskloakeret, men som kun er spildevandskloakeret
- Separatkloakering af en enkelt ejendom i Østermarie, der ikke tidligere har været inddraget i planen

- Delvis aflysning af separatkloakering i et opland i Nexø
- Registrering af et fælles anlæg på Segenvej

Et tillæg til spildevandsplanen skal screenes for miljøvurdering. Der har desværre været en lang sagsbehandlingstid grundet mange projekter, der skulle screenes for miljøvurdering. Derfor er dette tillæg 2024 til spildevandsplanen forsinket. Det må derfor forventes, at der snart kommer et nyt opsamlende tillæg 2025/2026 til politisk behandling.

Forslag til det opsamlende tillæg 2024 til spildevandsplanen er vedlagt som bilag

Økonomiske konsekvenser

Spildevandsplanen har primært økonomiske konsekvenser for Bornholms Spildevand A/S, der har taget højde for økonomien i deres investeringsplan.

Bilag

Tillæg til spildevandsplan

Punkt 14: Offentlig høring af forslag til Tillæg 2 til spildevandsplanen 2023 – 2027

25/10187

Sagsgang

Natur- og Miljøudvalget, indstiller

Økonomi- og Planudvalget, indstiller

Kommunalbestyrelsen, beslutter

Formål med sagen

Bornholms Regionskommune har til hensigt årligt at udarbejde et opsamlende tillæg til den gældende spildevandsplan 2023- 2027, så bl.a. plangrundlaget for Bornholms Spildevand A/S projekter løbende kan implementeres.

Herudover rummer et tillæg til den gældende spildevandsplan mulighed at nyopståede behov for projekter kan igangsættes tidligere samt at eventuelle fejl i planen løbende kan rettes.

Tillæg 2 til spildevandsplan 2023-2027 er et tillæg med et nyopstået behov som udmøntning af seneste forsvarsforlig. Dette tillæg er ekstraheret fra Tillæg 1, da det ikke er omfattet af regler om miljøvurdering.

Indstilling

Direktionen indstiller, at

- forslag til opsamlende tillæg 2024 til spildevandsplanen 2023 - 2027 godkendes og sendes i 8 ugers offentlig høring.

Beslutning Natur-, Miljø- og Planudvalget den 03-12-2025

Anbefales.

Sagsfremstilling

Miljøbeskyttelsesloven fastsætter, at Bornholms Regionskommune skal have en spildevandsplan. Bornholms Regionskommunes gældende spildevandsplan 2023 – 2027 blev udarbejdet på et tidspunkt, hvor behovet for kloakering i dette område ikke var opstået. Der er derfor behov for et opsamlende tillæg.

Dette tillæg er ekstraheret fra tillæg 2, da dette projekt ikke er omfattet af regler om miljøvurdering. Jf § 3 Bekendtgørelse af lov om miljøvurdering af planer og programmer og af konkrete projekter (VVM) (LBK nr. 4 af 03.01-2023) er projekter som dette, der alene tjener et nationalt forsvarsformål eller et civilt beredskabsformål, ikke omfattet af loven. Derfor omfatter dette tillæg alene dette projekt.

Økonomiske konsekvenser

Spildevandsplanen har primært økonomiske konsekvenser for Bornholms Spildevand A/S, der har taget højde for økonomien i deres investeringsplan.

Bilag

Tillæg 2 til spildevandsplan 2023-2027 - Raghømmer

Punkt 15: Budgetopfølgning pr. 31. oktober 2025, Natur-, Miljø- og Planudvalget

25/18465

Sagsgang

Natur-, Miljø- og Planudvalget beslutter

Formål med sagen

I sagen gennemgås budgetopfølgningen pr. 31. oktober 2025 på udvalgets områder.

Driftsopfølgningen viser et forventet underskud på 9,3 mio. kr. i 2025. Underskuddet er sammensat af et overført overskud på 1,8 mio. kr. samt et merforbrug i året på 11,1 mio. kr.

Samlet set giver budgetopfølgningen på driften anledning til særlig opmærksomhed på bevilling 52 Teknik, natur og miljø, der er udfordret på områderne byggesagsgebyrer og parkeringsindtægter samt bevilling 57 Kollektiv trafik, der forventer et merforbrug i indeværende år.

Anlægsopfølgningen viser, at der forventes et forbrug på 69,0 mio. kr. ud af et rådighedsbeløb på 140,0 mio. kr., hvilket svarer til et samlet mindreforbrug på 71,0 mio. kr.

Udvalget skal træffe beslutning om, at indstille til kommunalbestyrelsen, at der gives tillægsbevilling til driftsområder med et forventet underskud, finansieret af næste års budget samt at de ikke-overførbare bevillinger korrigeres via kassefinansierede tillægsbevillinger til det forventede resultat i 2025.

Indstilling

Direktionen indstiller, at der som en del af den samlede budgetopfølgning til kommunalbestyrelsen indstilles, at:

- budgettet til bevilling 53 veje, parker og anlæg øges med 1.906.000 kr., finansieret af næste års budget på bevillingen
- budgettet til bevilling 57 Kollektiv trafik øges med 11.841.000 kr., finansieret af næste års budget på bevillingen
- budgettet på den ikke-overførbare bevilling samlet øges med 11.000 kr., som anført i tabellen under de økonomiske konsekvenser, beløbet finansieres af kassebeholdningen

Beslutning Natur-, Miljø- og Planudvalget den 03-12-2025

Godkendt.

Sagsfremstilling

Drift

Herunder gennemgås i hovedtræk de væsentligste dele af budgetafvigelserne for de enkelte bevillinger, der vedrører udvalgets områder.

Beløb i 1.000 kr.	Overført over- /underskud fra 2024	Forventet mer- /mindreforbrug for 2025	Forventet over- /underskud for 2025
	A	B	C = A + B
51 Beredskab	290	-290	0
52 Teknik, natur og miljø	8.460	-5.791	2.669
53 Veje, parker og anlæg	-67	-1.839	-1.906
54 Vej og park	-718	718	0
55 Ejendomme og service	2.895	-1.366	1.529
56 Devika	474	-232	242
57 Kollektiv trafik	-9.541	-2.300	-11.841
58 Affaldshåndtering	0	0	0
Natur-, Miljø-, og Planudvalget	1.793	-11.099	-9.306

Note: "+" angiver mindreforbrug/overskud, "-" angiver merforbrug/underskud
Mer-/mindreforbrug angiver afvigelser ift. det korrigerede budget 2025 ekskl. overførsler fra 2024
Over-/underskud angiver afvigelser ift. det korrigerede budget 2025 inkl. overførsler fra 2024

På bevilling 52 Teknik, natur og miljø har klimapuljer-/ projekter et planlagt merforbrug som følge af brug af overførte midler.

Vedrørende byggesagsgebyrer er der fra 2024 overført et underskud på 1,5 mio. kr. Dette forventes øget ved udgangen af året. Dog har de seneste måneder vist en effekt af de tiltag, der er gjort i året. Det forventes derfor, at der vil være en mulighed for fremover, at nå de budgetterede indtægter, men det vil være svært samtidigt at få afdraget på det akkumulerede underskud.

Vejmyndighedsområdet er præget af færre parkeringsindtægter samt færre parkeringsafgifter (bøder). Der er fra 2024 overført et underskud, som forventes øget ved udgangen af 2025 og som det forventes, at ville tage 3-5 år at afvikle såfremt, at de iværksatte tiltag, kan opretholde det niveau, der er set i 2. halvår af 2025.

På bevilling 53 Veje, parker og anlæg forventes der et underskud som følge af det overførte underskud på vintertjenesten, som ikke har kunnet indhentes i indeværende år. Vintertjenesten skal over en fem-årig periode hvile i sig selv jf. beslutningen herom med budget 2019, og der arbejdes i 2025 og frem med besparende/effektiviseringsmæssige tiltag løbende til at få nedbragt underskuddet.

På bevilling 57 Kollektiv trafik forventes der et øget underskud ved årets udgang. Der er i 2025 arbejdet på, at skabe balance i budgettet og det var tidligere forventet, at resultatet ville blive tættere på 0. Merforbruget er sammensat heraf 0,8 mio. kr. i manglende indtægter og et merforbrug på udgiftssiden på ca. 1,5 mio. kr.

Indtægterne for de sidste to måneder er både lavere end forudsat og sammenlignet med sidste år. Dermed er der i denne opfølgning indregnet, at budgettet for indtægter ikke nås.

Udgiftssiden er øget siden seneste opfølgning. BAT har arbejdet med en økonomisk genopretningsplan og den nye ruteplan er lavet med henblik på at skære i køreplanstimerne for at opfylde målene i køreplanen. Der var endvidere forventet en besparelse på ændring af skoleruterne, men blandt andet flere hjemkørsler fra skolerne, som følge af at eleverne i dette skoleår får fri på flere forskellige tidspunkter, har medført en øget udgift set i forhold til sidste år og dermed ikke en besparelse. Hvis BAT ikke fulgte skolerne nye ringetider og indsatte flere kørsler ville nogle elever ikke kunne tage en skolebus, når "klokken ringer ud" eller ville skulle vente til en senere bus.

Bevilling 58, der omfatter Bofa, har grundet udgifter til især verserende sager en udfordring med likviditeten. De politiske udvalg er senest i november orienteret om den økonomiske risiko og de mulige erstatninger i tvisten mod HCS.

Anlæg

Der er foretaget anlægsopfølgning pr. 31. oktober 2025 på samtlige projekter under Natur-, Miljø- og Planudvalget i forhold til de afsatte rådighedsbeløb i 2025.

Anlægsopfølgningen udviser følgende hovedposter:

Beløb i 1.000 kr.	2025			Forventet overførsel til 2026
	Rådighedsbeløb	Forventet forbrug	Forventet afvigelse	
CMPK, Veje	-17.288	1.541	-18.829	-18.829
CMPK, Natur og Miljø	-84	-94	10	10
CMPK, Plan og Byg	10.480	11.774	-1.294	-1.542
CMPK, Plan, Rønne-projekter	13.953	270	13.683	13.683
CTED, Vej, Park og Anlæg	20.372	14.032	6.340	6.339
CTED, Ejendomsservice, bygninger	63.376	17.653	45.723	45.067
CTED, Ejendomsservice, øvrige projekter	511	116	395	395
CTED, Ejendomsservice, plejeboliger	1.400	1.400	0	0
CTED, Ejendomsservice, havne	28.997	8.924	20.073	20.073
CTED, BAT	0	4.222	-4.222	-4.222
I alt, skattefinansieret område	121.716	59.838	61.878	60.974
CMPK, BOFA	18.277	9.157	9.120	9.120
I alt, brugerfinansieret område	18.277	9.157	9.120	9.120
Samlet resultat, Natur-, Miljø og Planudvalget	139.993	68.995	70.998	70.094

På Natur-, Miljø- og Planudvalgets område udgør det samlede rådighedsbeløb i 2025 140,0 mio. kr., hvoraf der forventes et forbrug på 69,0 mio. kr., hvilket svarer til et samlet forventet mindreforbrug på 71,0 mio. kr. inkl. det brugerfinansierede område.

Der forventes overført i alt ca. 70,1 mio. kr. til 2026.

Det skal bemærkes, at afslutningen af projektet vedr. omlægning af vejareal på Rønne Havn, hvor Transportministeriet har givet tilsagn om tilskud på 25 mio. kr., er forsinket. Der udestår et mageskifte af arealer mellem Rønne Havn og Bornholms Regionskommune. Tilskuddet er budgetlagt i 2025, men det forventes, at projektet kan afsluttes og at statstilskuddet kan indgå i løbet af 1. halvår 2026.

Derudover skal bemærkes, at der forventes et merforbrug vedr. BOFAs projekt etablering af pladser til Miljø'er. Merforbruget skyldes, at BOFA i løbet af foråret er blevet mødt med nye krav vedrørende vigepladserne, der gør, at de skal være længere og have samme belægning som vejen, de støder op til. Derudover er to pladser ændret fra kuber til at være nedgravede beholdere. Der ansøges om tillægsbevillinger til projektet i december 2025, således at det samlede projekt beløber sig til 17,1 mio. kr. Det forventede merforbrug finansieres via øget låneoptagelse.

Anlægsopfølgningen viser fortsat, at der generelt er udfordringer med forsinkelser eller forlængelser af projekterne, der som resultat medfører et forventet mindreforbrug i 2025 og har indflydelse på sikkerheden omkring vurderingen af det forventede forbrug. Forsinkelser og forlængelser af projekterne skyldes, at projekterne eksempelvis afventer myndighedsbehandling, udbud, politisk behandling eller anden afklaring.

Se bilag 2 for en projektvis opdeling af anlægsopfølgningen.

Økonomiske konsekvenser

På udvalgets områder forventes samlet set et merforbrug på 9,3 mio. kr. på driften samt et overskud på ca. 70,1 mio. kr. på anlæg i 2025, som beskrevet i sagsfremstillingen.

Der gives tillægsbevillinger til de bevillinger, der har et forventet underskud i 2025, finansieret af næste års budget på bevillingen samt de ikke-overførbare bevillinger korrigeres, til det forventede resultat i 2025, beløbet finansieres af kassebeholdningen.

Beløb i 1.000 kr.	Forventet mer-/mindreforbrug i 2025 (⁺ mindreforbrug / ⁻ merforbrug)			Overført fra 2024 (⁺ overskud / ⁻ underskud)	Forventet resultat i 2025 (⁺ overskud / ⁻ underskud)		
	Overførbare	Ikke-overførbare	I alt		Overførbare	Ikke-overførbare	I alt
51 Beredskab	-290		-290	290	0		0
52 Teknik, natur og miljø	-5.791	0	-5.791	8.460	2.669	0	2.669
53 Veje, parker og anlæg	-1.839		-1.839	-67	-1.906		-1.906
54 Vej og park	718		718	-718	0		0
55 Ejendomme og service	-1.355	-11	-1.366	2.895	1.540	-11	1.529
56 Devika	-232		-232	474	242		242
57 Kollektiv trafik	-2.300		-2.300	-9.541	-11.841		-11.841
58 Affaldshåndtering		0	0	0		0	0
Natur-, Miljø-, og Planudvalget	-11.088	-11	-11.099	1.793	-9.295	-11	-9.306

Note: "+" angiver mindreforbrug/overskud, "-" angiver merforbrug/underskud
Mer-/mindreforbrug angiver afvigelser ift. det korrigerede budget 2025 ekskl. overførsler fra 2024
Over-/underskud angiver afvigelser ift. det korrigerede budget 2025 inkl. overførsler fra 2024

Bilag

Bilag 1: Budgetopfølgning pr. 31. oktober 2025, Natur-, Miljø- og Planudvalget

Bilag 2 - Anlægopfølgning pr. 31. oktober 2025, Natur-, Miljø- og Planudvalget

Punkt 16: Orientering om aftale om mellemkommunal assistance mellem de kommunale danske beredskaber

25/20211

Sagsgang

Beredskabskommissionen orienteres

Natur-, Miljø- og Planudvalget orienteres

Formål med sagen

KLs bestyrelse og bestyrelsen for Danske Beredskaber har udarbejdet og tiltrådt en aftale om assistance mellem de kommunale redningsberedskaber. De enkelte kommunale brandvæsener skal formelt godkende aftalen. Beredskabschefen har kompetencen til at tiltræde aftalen. Beredskabskommissionen og Natur-, Miljø- og Planudvalget orienteres om aftalen.

Indstilling

Beredskabschefer indstiller

- sagen til orientering.

Beslutning Natur-, Miljø- og Planudvalget den 03-12-2025

Orientering givet.

Sagsfremstilling

KL og Danske Beredskaber har tiltrådt en aftale om mellemkommunal assistance mellem redningsberedskaberne. Formålet er at styrke robustheden i hele landet.

De seneste år har budt på markante samfundsændringer, herunder klimaforandringer, geopolitisk uro, pandemier og digitalisering. Disse faktorer har skabt et endnu mere komplekst og dynamisk risikobillede, som kræver en fleksibel og fremadskuende tilgang til beredskabsplanlægning.

Øget samarbejde på tværs af alle kommuner

I en krisesituation vil aftalen betyde, at samtlige kommunale redningsberedskaber arbejder sammen om at dele og fordele rette ressourcer (viden, materiel og mandskab), men under samtidig hensyntagen til at bevare tilstrækkeligt beredskab for hele landet.

Man kan sammenligne det med, at en krisesituation gør Danmark til ét samlet udrykningsområde, hvor man under ledelse af den for krisehændelsen ansvarlige indsatsledelse sørger for at kunne tilføre alle relevante ressourcer i form af fx ledelsesstøtte, specialmateriel, afløsningsmandskab mv., uanset hvor i landet det mest hensigtsmæssigt kan findes i forhold til situationen.

Samtidig opretholdes hensynet til, at der ikke sker en u hensigtsmæssig svækkelse af beredskabet andre steder i landet. Styringen af assistancedeling vil ske dels gennem samarbejdende vagtcentraler for beredskaberne, dels ved brug af de fælles datasystemer for ressourcer (RBIS og Nationalt Realtidsoverblik), der kan tilgås af alle redningsberedskaber.

Bornholms Brandvæsen har i forvejen en aftale med Beredskab 4K. Dette samarbejde fortsættes og udvides med nærværende aftale formelt til alle kommunale redningsberedskaber.

Uændret ansvarsfordeling

En gensidig samarbejdsaftale ændrer ikke på ansvaret for en indsats, der til stadighed vil være hos det beredskab, i hvis område hændelsen indtræffer. Dækker en hændelse flere beredskaber (fx stormflod/oversvømmelse), vil aftalen betyde, at koordinering og samarbejde sker endnu mere effektivt, idet ikkeberørte beredskaber med det samme kan benyttes til at robustgøre indsatsen og forskyde materiel og mandskab.

En gensidig samarbejdsaftale ændrer heller ikke på muligheden for at indsætte ressourcer fra det statslige redningsberedskab til assistance under den kommunale indsatsledelse.

I dagligdagen vil Bornholms Brandvæsen generelt tilkalde Beredskabsstyrelsen Bornholm før øvrige kommunale brandvæsener.

Neutral økonomi

Udgangspunktet for den gensidige kommunale assistance er, at den er vederlagsfri, idet den alene tænkes benyttet ved større og atypiske hændelser, hvorved belastningen over tid må forventes at blive nogenlunde ligeligt fordelt hen over landet – alle beredskaber kan få en stor opgave med et særligt risikoobjekt, en længerevarende naturbrand eller en større oversvømmelse ved stormflod, skybrud eller opstigende grundvand.

Der eksisterer allerede en fast praksis om at etablere samarbejder mellem naboberedskaber. Sådanne aftaler vil være uændrede. Nu løftes denne praksis til at dække hele landet i de helt særlige situationer, hvor dette skaber bedre indsatstaktiske forudsætninger.

Måtte der imidlertid – enten som følge af en særligt stor hændelse eller ved flere kontinuerlige hændelser samme sted - opstå økonomisk skævvridning, er det aftalparterernes ret at anmode om dette særskilt behandlet. Det samme gælder isoleret for særligt dyrt specialmateriel.

Øget samlet robusthed med eksisterende ressourcer, men uændrede krav til lokalt beredskab

Ved at nyttiggøre samtlige ressourcer på tværs af landet ved en given hændelse, får alle kommunale redningsberedskaber lettere ved at skabe tilstrækkelig robusthed i en ekstraordinær situation.

Det er dog væsentligt, at der ikke lokalt kan dimensioneres direkte ud fra aftalen, idet det enkelte redningsberedskab fortsat skal kunne varetage den tilstrækkelige dækning i forhold til anerkendte og normalt forekommende risici og hændelser i sit område, hvilken forpligtelse fortsat følger af Beredskabsloven og Dimensioneringsbekendtgørelsen. Responstid, serviceniveau mv. skal altså fortsat vurderes og opretholdes lokalt.

Aftalen bringer ikke det samlede danske redningsberedskab op på niveau med samtlige fremtidige trusler, idet der ikke med aftalen tilføres flere ressourcer samlet set, men det skaber en forøget sikkerhed for at kunne etablere en tilstrækkelig indsats på tværs af landet ud fra de i dag eksisterende samlede ressourcer.

Økonomiske konsekvenser

Ingen

Bilag

Aftale om gensidig assistance mellem kommunale redningsberedskaber

Punkt 17: Orientering om meddelte miljøtilladelser og miljøgodkendelser til husdyrbrug for perioden 1/1 til 1/11-2025

24/15965

Sagsgang

Natur-, Miljø- og Planudvalget orienteres

Formål med sagen

Natur-, Miljø- og Planudvalget orienteres om meddelte §16a-miljøgodkendelser og §16b-miljøtilladelser til husdyrbrug på Bornholm i perioden 1. januar til 1. november 2025.

Indstilling

Direktionen indstiller,

- sagen til orientering

Beslutning Natur-, Miljø- og Planudvalget den 03-12-2025

Orientering givet.

Sagsfremstilling

Natur-, Miljø og Planudvalget har anmodet om at modtage en orientering hvert halve år om, hvor mange §16a-miljøgodkendelser og §16b-miljøtilladelser der er meddelt til husdyrbrug på Bornholm.

§16a-miljøgodkendelser og §16b-miljøtilladelser til husdyrbrug meddeles efter Husdyrbrugloven. Den 1. august 2017 trådte ændringen af husdyrbrugloven m.v. i kraft, hvor der blev gennemført en del af Fødevarer- og Landbrugspakkens hovedformål om at målrette og forenkle husdyrreguleringen. Det væsentligste element i husdyrregulering er, at reguleringen af husdyrbrugenes anlæg og reguleringen af arealer til udbringning af husdyrgødning er blevet adskilt.

Med ændringen fra 2017 omfatter kommunens konkrete afgørelser om godkendelse eller tilladelse til husdyrproduktion alene anlægget, dvs. navnlig staldene og gødningslagre. Reguleringen af arealer til udbringning af husdyrgødning sker gennem generelle regler uden krav om forudgående tilladelse eller godkendelse.

Reguleringen baseres på en produktionsramme, der bliver udtrykt i m² produktionsareal i stedet for antal dyr. Den nye model betegnes *stipladsmodellen*.

Stipladsmodellen inddrager den nyeste faglige viden om ammoniakfordampning (emission) fra gødningsoverfladerne, idet ammoniakemissionen i højere grad afhænger af produktionsarealets størrelse end af det årligt producerede antal dyr. Ammoniakemissionen fra husdyrbruget skal beregnes for alle staldafsnit og gødningsopbevaringsanlæg ved ansøgninger om godkendelse og tilladelse efter husdyrbruglovens §§ 16 a og 16 b.

Det, der skal beregnes, er ammoniakemissionen fra husdyrbruget. Definitionen af et husdyrbrug i Husdyrbruglovens forstand, er alene de anlæg, øvrige driftsbygninger m.v. til brug for husdyrhold, der ligger på samme ejendom. Husdyrbruget omfatter begrebsmæssigt ikke selve udbringningsarealerne og emission fra kilder på udbringningsarealerne, dvs. navnlig udbragt husdyrgødning, vil allerede af den grund ikke skulle medregnes i husdyrbrugets emissioner. Sådanne emissioner er i stedet reguleret i generelle regler i husdyrgødningsbekendtgørelsen.

Husdyrbrug med en emission på over 750 kg NH₃-N pr. år skal reducere ammoniakemissionen til et niveau svarende til emissionen ved anvendelse af den bedste tilgængelige teknik (BAT).

Oversigt over meddelte §16a-miljøgodkendelser, §16b-miljøtilladelser og tillæg til eksisterende §16a/§16b-tilladelser i perioden 1/1-1/11-2025 kan ses i vedlagte bilag. Af oversigten fremgår for hver af de meddelte tilladelser om de inkluderer udvidelser af produktionsareal og lagre til husdyrgødning. Endvidere fremgår af oversigten den beregnede vejledende grænseværdi for ammoniaktab (emissionsgrænseværdien) pr. år opnåelig ved anvendelse af bedste tilgængelige teknik (BAT) samt den beregnede faktiske emission fra det konkrete husdyrbrug, og meremission i forhold til nudrift og 8 årsdrift.

Der er samlet meddelt 6 stk. §16b-miljøtilladelse, 2 stk. §16a-miljøgodkendelser og 1 stk. tillæg til §16a-miljøgodkendelse på Bornholm i perioden 1. januar til 1. november 2025.

Oversigt over meddelte §16a-miljøgodkendelser, §16b-miljøtilladelser og tillæg til eksisterende §16b/16a-tilladelser i perioden 1/1-1/11-2025

Tilladelsestype/dyretype	Godkendelse af eksisterende produktionsareal	Godkendelse til udvidelse af produktionsareal	Godkendelse til nyt opbevaringsanlæg til husdyrgødning	Omlægning til anden produktionsform	Samlet BAT krav (kg NH ₃ -N/år)	Faktisk emission (kg NH ₃ -N/år)	Meremission nudrift (kg NH ₃ -N/år)	Meremission 8 års-drift (kg NH ₃ -N/år)
§16b	Heste		X		554	554	250	250
	Kvæg/heste			X	908	908	-535	-535
	Kvæg		X	X	2.033	1.844	1.844	1.844
	Små/slagtesgrise				3.048	3.048	83	83
	Små/slagtesgrise	X			1.345	1.345	0	0
	Små/slagtesgrise	X			2.535	2.535	0	0
§16a	Små/slagtesgrise		X	X	3.943	3.355	773	776
	Små/slagtesgrise				4.417	4.398	1.829	1.829
Tillæg til eks. §16a	Kvæg		X		7.634	7.589	1.388	2.533

*Der er i tabellen rundet op til nærmeste hele kg N-NH₃/år

Økonomiske konsekvenser

Ingen.

Bilag

Oversigt over meddelte §16a-miljøgodkendelser og §16b-miljøtilladelser samt tillæg til eksisterende tilladelser 1-1-25 til 1-11-25

Punkt 18: Gensidig orientering

Politisk sagsgang

Natur-, Miljø- og Planudvalget beslutter

Orientering

Gensidig orientering gives.

Beslutning Natur-, Miljø- og Planudvalget den 03-12-2025

Orientering givet.

Punkt 19: Sager til høring

Politisk sagsgang

Natur-, Miljø- og Planudvalget beslutter

Indstilling

Sager til høring i Ældre-, Handicap eller Ungerådet.

Beslutning Natur-, Miljø- og Planudvalget den 03-12-2025

Ingen.

Punkt 20: Lukket: Lukket punkt: Anlægsbevilling til rådgiverydelser til samling af Hjemme- og Sygeplejen i Rønne i Penalhuset, samt renovering af Børnehuset Vildanden

25/15685

Punkt 21: Lukket: Lukket punkt: Status på tvist med VBI, Isuzu CitiVolt el-busser

25/6126

Punkt 22: Lukket: Lukket punkt: Prioritering af anlægsmidler, vejanlæg 2026

25/21859